

POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU BOSNE I HERCEGOVINE

Tadić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:043678>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-04**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Financijski menadžment

POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU BOSNE I HERCEGOVINE

Diplomski rad iz kolegija Komparativni porezni sustavi

Osijek, 2021.godina

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij Financijski menadžment

Martina Tadić

POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU BOSNE I HERCEGOVINE

Diplomski rad iz kolegija Komparativni porezni sustavi

Kolegij: Komparativni porezni sustavi

JMBAG: 0010220134

E – mail: mtadic@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Branimir Marković

Osijek, 2021.godina

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Graduate Study Financial management

Martina Tadić

BOSNIA AND HERZEGOVINA TAX SYSTEM

Graduate paper

Osijek, year 2021.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: MARTINA TADIĆ

JMBAG: 0010220134

OIB: 30777293630

e-mail za kontakt: martina.tadic94@gmail.com

Naziv studija: DIPLOMSKI STUDIJ FINANCIJSKI MENADŽMENT

Naslov rada: POREZNI SUSTAV NA PRIMJERU BOSNE I HERCEGOVINE

Mentor/mentorica diplomskog rada: PROF. DR. SC. BRANIMIR MARKOVIĆ

U Osijeku, 1. rujna 2021. godine

Potpis Martina Tadić

Porezni sustav na primjeru Bosne i Hercegovine

SAŽETAK

Još u prošlosti postojali su porezi koje je plaćalo stanovništvo neke zemlje. Porezi predstavljaju javna davanja državi, odnosno javne prihode države za pokrivanje javnih rashoda. Najčešća podjela poreza je na izravne i neizravne poreze. Dok izravni porezi su porez na dohodak i porez na dobit, neizravni porezi su porez na dodanu vrijednost i trošarine. Različiti porezni oblici neke države čine porezni sustav. Porezni sustav se razlikuje od države do države, ali određene vrste poreza su neustralne. To su naprimjer: porez na dohodak, porez na dobit, porez na promet i trošarine. Porezni sustav koji je obrađen u ovom diplomskom radu je porezni sustav Bosne i Hercegovine. Državna struktura Bosne i Hercegovine se dijeli na tri razine, a to su središnja država, entitetska razina i lokalna razina. Bosna i Hercegovina nema jedinstveni porezni sustav na svom teritoriju, već svaki entitet i distrikt imaju svoj porezni sustav. Entiteti su Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine, dok je Distrikt Brčko. Porezni sustav Bosne i Hercegovine uređen je Daytonskim sporazumom 1995. godine. Daytonski sporazum predstavlja potpisivanje sporazuma o miru na području Bosne i Hercegovine koji je potpisan 20. studenog 1995. godine u Sjedinjenim Američkim državama, točnije u mjestu pokraj Daytona. Prikupljeni prihodi od poreza predstavljaju značajne prihode u proračunima Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikta.

Ključne riječi: porezi, porezni sustav, porezni prihodi, entitet, distrikt

Bosnia and Herzegovina tax system

ABSTRACT

All the way back in the past there were obligatory taxes in a country that every citizen had to pay. Taxes represents all of public giving to a state, respectively public revenue that covers all the public expenditure. Usually taxes are divided into direct and indirect taxes. While direct taxes represent the income and profit tax, indirect taxes are value added taxes and excise duties. All the different tax forms of a state make up the tax system. Tax systems vary from state to state, but certain types of taxes are neutral. For example, those are: income tax, profit tax, sales tax and excise duties. Tax system discussed in this thesis is the tax system of Bosnia and Herzegovina. The state structure of Bosnia and Herzegovina is seperated into three levels, and those are the middle state, entity level and local level. Bosnia and Herzegovina does not have a unified tax system on its territory, instead of that each entity and district has its own tax system. Entities are the Republic of Serbia and Federation of Bosnia and Herzegovina, while Brčko is a district. The tax system of Bosnia and Herzegovina was regulated by the 1995. Dayton Agreement. The Dayton Agreement represents the signing of a peace agreement on the territory of Bosnia and Herzegovina that was signed on November 20., 1995. in the United States, or precisely in a place next to Daytona. Collected tax revenues represent significant revenues in the budgets of Republika Srpska, the federation of Bosnia and Herzegovina and Brčko District.

Keywords: tax, tax system, tax revenue, entity, district

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. Teorijska podloga.....	2
2.1. Pojam, vrste i značaj poreza	2
2.1.1. Pojmovno određenje poreza	2
2.1.2. Porezna načela.....	3
2.1.3. Porezni oblici.....	4
2.2. Porezni sustav Bosne i Hercegovine.....	5
2.2.1. Povijest i nastanak poreznog sustava Bosne i Hercegovine.....	7
2.2.2. Načela oporezivanja Bosne i Hercegovine.....	8
2.2.3. Struktura poreznog sustava Bosne i Hercegovine	9
2.2.3.1. <i>Porezni sustav Republike Srpske</i>	13
2.2.3.2. <i>Porezni sustav Federacije Bosne i Hercegovine</i>	17
2.2.3.3. <i>Porezni sustav Brčko Distrikta</i>	22
3. Metodologija rada	25
3.1. Predmet i cilj rada	26
3.2. Sadržaj i struktura rada	26
3.3. Istraživačke hipoteze	27
4. Opis istraživanja i rezultati.....	28
4.1. Udio ukupnih prihoda prikupljenih porezima za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine za Republiku Srpsku	28
4.2. Udio ukupnih prihoda prikupljenih porezima za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine za Federaciju Bosne i Hercegovine	33
4.3. Udio ukupnih prihoda prikupljenih porezima za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine za Brčko Distrikt	38
5. Rasprava	45

6. Zaključak	48
Literatura	49
Popis tablica	54
Popis slika.....	55
Popis grafikona	56

1. Uvod

Oporezivanje stanovništva obavlja se od davnina, te zbog toga se može reći kako je oporezivanje traje jednako kao i civilizacija. Prva civilizacija započela je na području današnjeg Irana, te je već tamo prije šest tisuća godina zabilježeno oporezivanje na glinenim pločama. Prva oporezivanja dogodila su se zbog velikih ratnih događanja koje je stanovništvo prihvatilo kao obvezu zbog rata, te se nakon rata prikupljači poreza nisu htjeli odreći te povlastice. Time, obveza plaćanja poreza iz tadašnjeg vremena se nastavila kroz vrijeme, a gledano kroz povijest porezi se razvijaju u razne oblike te dobivaju na svojoj važnosti. Za vrijeme rata porezne stope, odnosno iznosi obveza plaćanja, su znatno se povećavala, te se po završetku ratnih razdoblja najčešće zadržavali se na visokim razinama.

Razvijanje poreznih oblika kroz povijest utječe na razvijanje gospodarstva neke države. Skup različitih poreznih oblika čini porezni sustav neke države, a porezni sustav kreira svaka država za sebe. Zbog toga, u svijetu ne postoje dva jednaka porezna sustava, ali može se reći kako postoje određeni porezni oblici koji se provode u više država na svijetu, poput poreza na dohodak ili poreza na dodanu vrijednost. Porezni sustav u nekoj državi je prihvatljiv ukoliko ispunjava određene principe, a to su pravednost i jednakost u raspoređivanju porezne obveze, provodljivost na području neke države te provođenje ekonomske učinkovitosti. Postojanje poreznog sustava na području neke države sklon je promjenama kako bi porezni sustav bio što učinkovitiji, efikasniji te jednostavniji.

U diplomskom radu obrađen je porezni sustav Bosne i Hercegovine koji je uređen Daytonskim sporazumom iz 1995. godine. Sporazumom je Bosna i Hercegovina podijeljena na dva entiteta, Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine, te na Brčko Distrikt. Svaki od entiteta te distrikt imaju svoj porezni sustav koji djeluje na njihovom području.

Prema strukturi diplomskog rada detaljno su obrađeni različiti pojmovi, kao što su porezi i porezni sustav, te porezni sustav Bosne i Hercegovine kroz entitete i distrikt. U istraživačkom dijelu diplomskog rada prikazani su prikupljeni prihodi od različitih poreznih oblika u Republici Srpskoj, Federaciji Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikt tijekom petogodišnjeg razdoblja.

2. Teorijska podloga

Teorijska podloga i prethodna istraživanja je poglavlje koje obuhvaća opisivanje pojma poreza, načela oporezivanja prema Adamu Smithu te porezni oblici. Također, opisuje se pojam poreznog sustava te porezni sustav Bosne i Hercegovine. Detaljno je opisan porezni sustav navedene države kroz dva entiteta, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, te Brčko Distrikt.

2.1. Pojam, vrste i značaj poreza

Porezi su obvezna novčana davanja koja predstavljaju obvezu prema državi za izravne ili protu usluge države. To znači, kako svi plaćamo porez iz svojih prihoda državi kako bi nam bile osigurane javne usluge: obrazovanje, briga za starije, zdravstvena skrb itd. Možemo zaključiti kako su spomenuta dva bitna dijela pojmovno određivanja poreza:

1. porezi predstavljaju obvezu prema državi – ova odrednica znači kako obveza kada prisprije, ona se mora i izvršiti jer u protivnom država ima pravo na prisilno naplaćivanje, a to se zove prisilno iznuđivanje.
2. plaćanjem se ne dobije trenutna protučinidba – plaćanjem poreza ne određuje se unaprijed koliko ćemo javnih usluga koristiti.

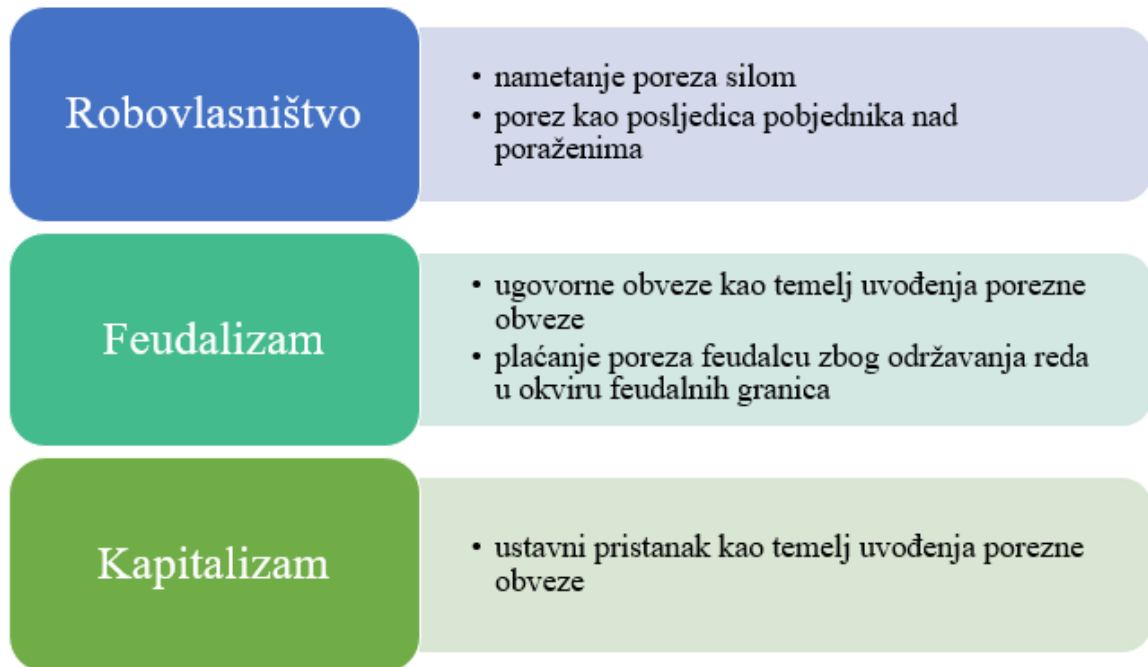
Svrha poreza je prikupljanje novčanih sredstava kako bi se mogli financirati državni rashodi.

2.1.1. Pojmovno određenje poreza

Za poreze se može reći kako su oni prisilna davanja stanovništva i poslovnih subjekata državi, bez protunaknade. U svakoj suvremenoj državi porezni prihodi predstavljaju najbitniji financijski izvor za državu. Pristojbe, kazne i ostale korisničke naknade se ne ubrajaju u porezne oblike, dok se doprinosi smatraju porezima.

Temeljna svrha prikupljanja financijskih sredstava od poreza je financiranje rashoda države, ali porezi imaju i svrhu instrumenta raznih politika. Porezi predstavljaju utjecan na raspodjelu dohodaka, povećaju stope zaposlenosti u državi te održavaju stabilnosti cijena.

Svi porezi predstavljaju javne prihode još od davne povijesti. Tijekom povijesti porezni oblici su se mijenjali, kao što je svrha prikupljanja financijskih sredstava od poreza imala različitu ulogu.

Slika 1. Uvođenje poreznih obveza tijekom povijesti

Izvor: izrada autora prema Bedaković, 2017: 38

Može se reći kako je s obzirom na društvo, ekonomiju i politiku u nekoj državi uređuju sve vrste poreza. Prema tome, tijekom povijesti uvođenje poreza kao obvezu stanovništva i poslovnih subjekata u plaćanju državi, tri su načina uvođenja, a to su robovlasništvo, feudalizam te kapitalizam. (slika br. 1)

2.1.2. Porezna načela

Stavovi o poreznim načelima koje neka država treba primjenjivati su različiti. Dok određeni ekonomisti su mišljenja kako porezna načela su nezaobilazna u kreiranjima poreznih sustava, drugi ekonomisti smatraju kako su porezna načela nastala zbog ograničavanja potreba vlade države.

„Stavovi o poreznim načelima prema Adamu Smithu se dijele na četiri načela oporezivanja, te su poznati pod nazivom kanon:

- 1. podanici svake države treba da pridonose za uzdržavanje vlade, koliko je god to moguće, razmjerno svojim mogućnostima, to jest u razmjeru s dohotkom, koji svaki od njih uživa pod zaštitom države.*
- 2. porez, koji je svaki pojedinac obavezan platiti, treba da bude određen, a ne samovoljan.*
- 3. svaki porez treba da se ubire u vrijeme ili na način na koji je najvjerojatnije da će poreznom obvezniku biti najzgodnije da ga plati.*
- 4. svaki porez treba da je tako zasnovan, da izvuče iz džepova i zadrži izvan džepova naroda što je moguće manje iznad i povrh onoga, što unosi u državnu riznicu.“*
(Santini, 2014:1-3)

Prvo Smithovo načelo dijeli porezne stručnjake, jer neki smatraju kako je tu riječ o proporcionalnom oporezivanju, dok drugi smatraju kako je riječ o progresivnom oporezivanju. Drugo načelo opisuje kako za poreznog obveznika i za sve druge osobe porez treba biti jasno i razumljivo definirano vrijeme plaćanja, način na koji se plaća te iznos koji se mora platiti. Treće načelo je prikladno za razvijenije zemlje, dok je u manje razvijenijim zemljama izostavljeno.

2.1.3. Porezni oblici

Najčešća podjela poreza je na izravne i neizravne poreze. Dakle, neki od najčešćih poreznih oblika su: porezi na dohodak, porezi na plaće, porezi na dobit, porezi na nasljedstvo, opći i posebni porezi na promet, porezi na izdatke i carine, porezi na imovinu, itd. Kriterij podjele na izravne i neizravne poreze navodi se tako zvana prevaljivost.

„Izravni porezi namijenjeni su osobama koje ih plaćaju, dok se kod neizravnih poreza očekuje da će ih osoba koja ih plaća „prevaliti“ na druge osobe odnosno da će za iznos poreza koje plaća oštetiti druge osobe“ (Hrvatska enciklopedija, 2021)

Izravni porezi su porez na dohodak i porez na dobit. Takvi porezi opterećuju osobe koje zarađuju novac, porezne obveznike i izravno utječu na njihovu gospodarsku snagu. Neki od izravnih poreza su još i porez na neto imovinu, porez na izdatke te porez na nasljedstvo.

„Neizravni porezi su porez na dodanu vrijednost i trošarine. To su porezi koji se nameću na određena dobra ili određene usluge. Takvi porezi mogu biti posebni ili specifični porezi koji se plaćaju prema jedinici mase, duljine, volumena ili nekih drugih značajki poreznog objekta, što znači da su izraženi u postotku od vrijednosti oporezovanog dobra ili usluge.“ (Hrvatska enciklopedija, 2021)

2.2. Porezni sustav Bosne i Hercegovine

Porezni sustavi se razlikuju između zemalja, ali postoji nekoliko poreznih oblika koji su zajednički u današnjim poreznim sustavima. To su: porez na dohodak, porez na dobit, porez na promet, trošarine i tome slično.

Izdvojene su tri zemlje sa vrlo jednostavnim poreznim sustavima, a to su Estonija, Novi Zeland te Švicarska. Ovo istraživanje provodi Zaklada za poreza, a uključuje 35 razvijenijih ekonomija svijeta. Provodi se istraživanje svake godine, a indeks koji mjeri se naziva Međunarodni indeks porezne konkurentnosti.

Već nekoliko godina u nizu na samom vrhu ljestvice nalazi se Estonija. Estonija svoju izvrsnost očituje kroz četiri stvari, a to su:

1. porez na dobit 20% ne naplaćuje ukoliko se radi o reinvestiranju dobiti, nego samo u slučaju da se dobit dijeli između vlasnika poduzeća
2. imaju *flat tax* na dohodak od 20%, ali se to ne odnosi na dohodak koji se dobije od dividendi
3. porez na imovinu uključuje samo oporezivanje zemljišta
4. porezi se naplaćuju samo na teritoriju države, a to znači da svi prihodi ostvareni izvan granica države ne oporezuju.

Novi Zeland se nalazi na drugom mjestu ljestvice. Ova zemlja je smanjila porezne stope poreza na dohodak sa 38% na 33%. Tim činom je povećala prihode od poreza na potrošnju, te smanjila porez na dobit. Ovim promjenama zemlja je postala porezno konkurentnija.

Zbog porasta broja stanovništva, potrebe za javnim uslugama konstantno rastu. Potrebno je detaljno razraditi sve troškove javnih potreba, kao i razrada načina prikupljanja proračunskih prihoda za pokrivanje javnih troškova. Zbog toga, kriterij za financijsko izravnjanje ovisi o pojedinim obilježjima jedinica i središnje vlasti. „Najčešći korišteni kriteriji su:

1. broj stanovništva,
2. potrebe za financijskim sredstvima,
3. financijski kapacitet (snaga),
4. porezni napor,
5. porezno opterećenje,
6. dodatni kriteriji. “ (Šantić, Skoko, & Jerković, 2013: 312-313)

Bitno je poznavati brojčano stanje stanovnika zemlje kako bi se utvrdila jednaka raspodjela prihoda. Veći broj stanovnika neke zemlje zahtjeva i veću količinu financijskih sredstava za financiranje javnih potreba prema stanovništvu. Također, bitno je utvrditi i gustoću naseljenosti koja u većini zemalja nije jednako raspoređena.

Prikupljanje financijskih sredstava potrebno je utvrditi prilikom planiranja državne potrošnje. Potrebno je planom utvrditi koliko je minimalno novčanih sredstava potrebno ostvariti u tijeku jedne godine. No, zbog lošeg planiranja i/ili rasipničkog upravljanja često je potrebno više financijskih sredstava od stvarnih javnih potreba, a samim time se ugrožava rentabilnost države.

Snagom financijskog kapaciteta se mjeri sposobnost države u prikupljanju vlastitih prihoda kako bi se financirale javne potrebe države. To se može izmjeriti iznosom nacionalnog dohotka po glavi stanovnika i/ili iznosima prikupljenih prihoda od poreznih oblika. S obzirom da porezne osnovice i prikupljeni porezni prihodi nisu jednako raspoređeni na teritoriju jedne države, niti je teritorijalna raspoređenost jednaka, postoje različiti načini fiskalnog kapaciteta. Zbog različitog fiskalnog kapaciteta, potrebno je provođenje fiskalnog izravnjanja, a to se postiže većom financijskom potporom države za područja s niskim fiskalnim kapacitetom.

Poreznim naporom država želi izgraditi odnos između novčanih sredstava prikupljenih pomoću poreza i poreznog kapaciteta. Zbog ovog kriterija, lokalne jedinice koje imaju višu stopu poreznog napora, odnosno prikupljaju više novčanih sredstava prikupljenih prihodima od poreza, ostvaruju veću financijske potpore od središnje jedinice vlasti.

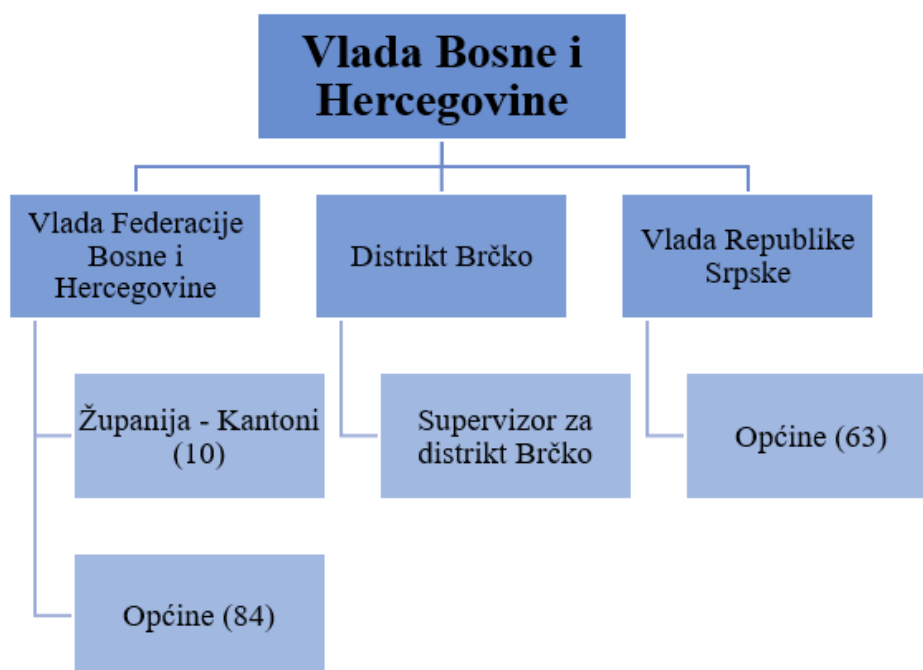
Porezno opterećenje obilježava iznos opterećenja stanovnika neke zemlje i poslovnih subjekata sa različitim poreznim nametima. Navedeni iznos se može računati prema stvarnom iznosu prikupljenih poreznih prihoda od stanovništva i poslovnog subjekata ili prema relativnim iznosima koji se prikazuju prema omjeru bruto domaćeg proizvoda pojedine jedinice i iznosa prikupljenih poreznih prihoda. Kako bi se pravilno izračunali porezno opterećenje stanovnika i poslovnih subjekata potrebno je uključiti sve vrste poreza koje se moraju platiti te neporezne

oblike koji također mogu opteretiti stanovništvo i poslovne subjekte. Prema tome, da bi došlo do financijskom izravnanja u nekoj od jedinica, potrebno je utvrditi visinu poreznog opterećenja stanovništva i poslovnih subjekata pojedine jedinice, zatim usporediti iznos opterećenja s drugim jedinicama koje su istog ranga.

Dodatni kriteriji koji mogu utjecati na fiskalna izravnanja često nisu vezani uz sam porezni proces, nego imaju veze s brojem djece ili učenika prema ukupnom broju stanovnika, urbanizacijom, gustoćom naseljenosti stanovništva i slično.

2.2.1. Povijest i nastanak poreznog sustava Bosne i Hercegovine

Porezni sustav Bosne i Hercegovine uređen je sporazumom iz 1995. godine. Taj sporazum, pod nazivom Daytonski sporazum, osim što uređuje porezni sustav, predstavlja i uređenje Ustava Bosne i Hercegovine. Tim ustavom Bosna i Hercegovina je podijeljena na dva entiteta, a oni su Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska. Arbitrarnom odlukom je 1999. godine osnovan i treći dio Bosne i Hercegovine pod nazivom Brčko Distrikt koji se smatra jedinstvom administrativnom jedinicom lokalne samouprave. (slika br. 2)

Slika 2. Organizacija Bosne i Hercegovine

Izvor: izrada autora prema Lazović - Pita & Pita, 2012:107

Prema prikazanoj slici broj 2, vidljivo je kako je političko i teritorijalno uređenje Bosne i Hercegovine neujednačeno zbog toga što spomenuti entiteti imaju različitu potpodjelu. Federacija Bosne i Hercegovine dijeli se na dva dijela, a ti su deset županija, odnosno kantona, te osamdeset i četiri općine. Republika Srpska se teritorijalno dijeli isključivo prema općinama. Distrikt Brčko se sastoji samo od jedne općine. Takvim ustrojem politike i podjele teritorija postoje različite razine centralizacije, odnosno decentralizacije samih entiteta. Dok su Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska podijeljeni na više razina, Distrikt Brčko predstavlja jedinstvenu lokalnu jedinicu koja je samouprava te ima poseban status.

Daytonski sporazum predstavlja potpisivanje sporazuma o miru na području Bosne i Hercegovine koji je potpisan 20. studenog 1995. godine u Sjedinjenim Američkim državama, točnije u mjestu pokraj Daytona. Ovim sporazumom su pregovarali delegacije s predsjednicima. Osim što su definirani uvjeti za smirivanje stanja na području Bosne i Hercegovine, utvrđeni su već spomenuti entiteti Bosne i Hercegovine, razriješena su razna pitanja koja se odnose na vojsku, politiku te društvo i slično. „*U sklopu započetog procesa reformi i harmonizacije neizravnih poreza, 2005. godine su doneseni:*

1. *Zakon o porezu na dodanu vrijednost,*
2. *Pravilnik o primjeni Zakona na dodanu vrijednost,*
3. *Pravilnik o registraciji i jedinstvenom registru obveznika neizravnih poreza.*“ (Šantić, Skoko, & Jerković, 2013:316)

Postizanjem određenih razvojnih ciljeva u Bosni i Hercegovini otkrivaju se nove potrebe koje se odnose na javne vlasti. Zbog povećanog opsega poslovanje i potreba pojavili su se brojni problemi u organizaciji obavljanja i financiranja javnih poslova.

2.2.2. Načela oporezivanja Bosne i Hercegovine

Kako bi Bosna i Hercegovina pravilno oporezivala stanovništvo i poslovne subjekte, mora slijediti određene porezne principe, odnosno određena pravila oporezivanja.

„*Porezna načela:*

1. *financijsko – političko načelo,*
2. *ekonomsko – političko načelo,*
3. *socijalno – političko načelo,*

4. *porezno – tehničko načelo.*“ (Jašarević, 2019: 94)

Financijsko – političko načelo predstavlja financijsku stranu poreza kroz izdašnost i elastičnost. Izdašnost poreza opisuje prikupljanje dovoljne količine financijskih sredstava od poreza za podmirivanje svih javnih potreba. Elastičnost poreza znači kako prikupljanje financijskih sredstava od poreza trebaju biti usklađeni s kretanjem gospodarstva države, što znači da ukoliko dođe do rasta gospodarstva prikuplja se veća količina financijskih sredstava od poreza.

Ekonomsko – političko načelo predstavlja ekonomsku stranu oporezivanja kroz propisivanje forme oporezivanja i stimulacije poreza. Prema formi oporezivanja porezi moraju biti racionalni bez značajnog mijenjanja poreznih oblika. Stimuliranjem poreza postiže se tržišna alokacija.

Socijalno – političko načelo predstavlja načelo u kojem se s pravne strane provodi oporezivanje kroz jednakost i ravnopravnost u oporezivanju. Jednakost oporezivanja podrazumijeva kako stanovništvo države mora prema istim uvjetima plaćati porezni teret. Ravnopravnost poreza znači kako se porezni teret raspoređuje po ekonomskoj snazi pojedinog obveznika.

Porezno – tehničko načelo predstavlja načelo prema kojem se vrši porezni postupak, a on se provodi kroz određenost, ugodnost te ekonomičnost. Određenost porezna označava da se utvrđivanje osnovnih postavki prilikom uvođenja nekog poreznog oblika, kao što su obveznici, porezna osnovica, porezna stopa te oslobođenja i slično. Ugodnost plaćanja poreza podrazumijeva prilagodbu plaćanja poreznih oblika u vrijeme kada to poreznom obvezniku najbolje odgovara. Ekonomičnost poreza označava prikupljanje financijskih sredstava od poreza tako da samo prikupljanje nema velikih administrativnih troškova.

2.2.3. Struktura poreznog sustava Bosne i Hercegovine

Porezni sustav Bosne i Hercegovine se može podijeliti na neizravne poreze, koji predstavljaju najznačajniji dio, zatim na izravne poreze te ostale vrste poreza. Zakonskim odredbama u Federaciji Bosne i Hercegovine te županijama porezni prihodi od poreza na dobit nije točno definiran, odnosno ne postoje fiksni udjeli financijskih sredstava. Samim time, teško je definirati prikupljene omjere za pojedine vrste poreznih prihoda za Federaciju Bosne i Hercegovine te županije.

Sami model raspodjele prikupljenih poreznih financijskih sredstava je složen. Razlog tome je što za Republiku Srpsku ukupan iznos prikupljenih poreznih prihoda poreza na dobit pripada

samo glavnoj razini upravljanja, dok prihodi prikupljeni u Federaciji Bosne i Hercegovine se dijele na više razina vlasti. Time se može zaključiti kako prikupljeni zajednički porezi su najznačajniji izvori financiranja te zbog toga se same obveze kod viših razina vlasti financiraju iz prikupljenih zajedničkih poreza. Raspodjela poreznih prihoda ostvarenih od poreza na dobit su određeni zakonskim okvirima sa razine entiteta, a time se može zaključiti kako svaki entitet ima slobodu u razdvajanju prihoda od spomenutih poreza, dok županije nemaju tu slobodu jer više razine vlasti određuju raspodjelu, ali iznos prikupljenih prihoda im se isplaćuju u cijelosti. Republika Srpska zbog jedinstvene razine vlasti ima potpunu slobodu u raspodjeli prihoda prikupljenih od poreza na dobit, odnosno svi prikupljeni prihodi od navedenog poreza pripadaju entitetu.

Prihod od poreza na dohodak i poreza na dobit u oba entiteta se smatraju kao vlastitim poreznim prihodima. Sama raspodjela navedenog poreza se određuje zakonskim okvirima koje propisuje svaki entitet za sebe, odnosno prema zakonskim okvirima Federacije Bosne i Hercegovine te Republike Srpske. U Federaciji Bosne i Hercegovine karakteristika oporezivanja dobitka vodi se sustavom slobodne separacije, dok je u Republici Srpskoj sustav vezane separacije. Slobodna separacija označava način oporezivanja kojim svaka pojedinačna razina vlasti može samostalno uvidjeti iste poreze, dok vezana separacija označava kako porezne oblike i odgovaraju porezne stope može svaka razina vlasti sama uvoditi. Slobodna separacija može dovesti do sustava dvostrukog oporezivanja.

Neizravni porezi su propisani zakonom te se njihova raspodjela se određuje prema krajnjoj potrošnji entiteta i distrikta.

Slika 3. Raspodjela indirektnih poreza u Bosni u Hercegovini

Izvor: izrada autora prema Antić, 2019:7

„Na Jedinstveni račun Uprave za neizravno oporezivanje uplaćuju se neizravni porezi koji obuhvaćaju uvozne i izvozne dažbine, trošarine, porez na dodanu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući porez na promet, putarine i cestarine.“ (Šantić, Skoko, & Jerković, 2013:319)

Prikupljena financijska sredstva od neizravnih poreza se raspoređuju na sve razine vlasti prema važećim zakonskim okvirima. Time se može zaključiti kako je na području Bosne i Hercegovine neizravno oporezivanje stanovnika i poslovnih subjekata zapravo zajednički izvor prihoda. Prije 2006. godine, odnosno razdoblje prije nego se uvodi porez na dodanu vrijednost, neizravni porezi su se smatrali vlastitim ostvarenim приходima za svaku županiju pojedinačno u Federaciji Bosne i Hercegovine, dok je u Republici Srpskoj iznos prikupljenih prihoda od neizravnih poreza smatrao se приходima entiteta. (slika br. 3)

Porez na dodanu vrijednost u Bosni i Hercegovini ima jedinstvenu stopu od 17%, te je navedena stopa nastala nakon reforme koja je provedena 2005. godine.

„*Temeljna načela poreza na dodanu vrijednost u Bosni i Hercegovini:*

1. *Potrošni oblik,*
2. *Kreditna metoda*
3. *Indirektna metoda utvrđivanja porezne osnovice,*
4. *Značajan opseg oporezivih transakcija,*
5. *Jednostopni sustav oporezivanja,*
6. *Relativno mali broj oslobođenja.“* (Vukić, 2016:72-73)

Načelo potrošni oblik predstavlja načelo prema kojem su ujednačene sve moguće vrste nabavke robe za proizvodnju ili gotov proizvod. Ovim načelom pokušava se spriječiti pojavu dvostrukog oporezivanja proizvoda ili usluga.

Kreditna metoda je načelo koje se temelji na načelu odredišta, odnosno na izvoznu robu se ne plaća porez na dodanu vrijednost, dok se na uveznu robu plaća, a time se nastoji postići ravnoteža u tržišnoj konkurenciji i na domaćem tržištu i na inozemnom tržištu.

Indirektnom metodom za utvrđivanje porezne osnovice se nastoji izračunati ostatak porezne obveze koju poreznik dužnik nije još platio tako da se od porezne obveze oduzme iznos već uplaćenog tzv. predporeza.

Načelo značajnog opsega oporezivih transakcija označava kako se sve oporezuje s porezom na dodanu vrijednost bez obzira radi li se o prodaji proizvoda, prodaji dijela proizvoda ili pružanje usluga kupcima.

Načelo jednostopnog oporezivanja predstavlja jedinstvenu poreznu stopu poreza na dodanu vrijednost na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine, a porezna stopa iznosi 17%.

Načelo relativno malog broja oslobođenja predstavlja kako su oslobođeni plaćanja ovog poreza samo oni porezni obveznici koji na svojim računima nemaju tzv. odbitak poreza.

Porezni sustav Bosne i Hercegovine je podijeljen na tri dijela:

1. Republika Srpska,
2. Federacija Bosne i Hercegovine,
3. Brčko Distrikt.

Svaki od poreznih sustava podliježe prema zakonskim okvirima koje djeluje na svom području.

2.2.3.1. Porezni sustav Republike Srpske

Republika Srpska je manji entitet od Federacije Bosne i Hercegovine, te je samim time i bolje centraliziranija, a vlast je podijeljena na središnju vlast te jedinice lokalne samouprave.

Tablica 1. Javne nadležnosti Republike Srpske prema središnjoj i lokalnoj vlasti

Redni broj	Nadležnosti središnje vlasti	Nadležnosti lokalne vlasti
1.	donošenje republičkog proračuna	donošenje lokalnog proračuna
2.	vođenje vanjske politike	donošenje razvojnih planova
3.	zaštita ljudskih prava i slobode	politika uređenja prostora i zaštite okoline
4.	osigurava pravni položaj poduzeća i organizacija	donošenje prostornih i urbanističkih planova javnih dobara
5.	obrana i sigurnost	provođenje stambene sigurnosti
6.	fiskalni sustav	utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara
7.	organiziranje sustava u interesu republike	upravljanje građevinskim zemljištima
8.	radni odnosi, socijalno osiguranje, zdravstvo, boračka i invalidska zaštita, obrazovanje, kultura	upravljanje i raspolaganje imovinom
9.	javno informiranje	upravljanje prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave
10.	naučna, tehnološka, demografska i poljoprivredna suradnja i razvoj	upravljanje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture
11.	međurepublička i međunarodna suradnja	održavanje lokalnih puteva
12.	kontrola zakonitog raspolaganja javnim sredstvima	kultura, obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, informiranje, turizam i ugostiteljstvo
13.	zaštita životne okoline	zaštita životne okoline
14.	organiziranje i financiranje državnih organa i institucija	organiziranje i financiranje općinskih i gradskih službi

Izvor: izrada autora prema Vukić, 2016:208

Središnju vlast Republike Srpske čini Parlament, te predsjednik i dva potpredsjednika, zatim šesnaest ministarstava i dvadeset i šest samostalnih organizacija. Lokalne jedinice vlasti se

dijele na šezdeset i tri općine te šest gradova. Temeljem zakona prema kojim je uspostavljena središnja i lokalna vlast raspoređuju se nadležnosti. (tablica br. 1)

U Republici Srpskoj porezna uprava je osnovana 2001. godine. Princip prema kojem posluje porezna uprava Republika Srpska djeluje je samoprijavljivanje porezne obveze. To znači kako porezni obveznici svoje porezne obveze koje moraju ispuniti sami prijavljuju. Porezna uprava Republike Srpske djeluje prema određenim principima, a to su integritet, poslovanje prema zakonskim okvirima, objektivnost djelovanja te pouzdanost.

Porezna uprava Republike Srpske daje svoj doprinos u integriranju poreznog sustava Republike Srpske. Prema ekonomskom planu porezni sustav Republike Srpske mora ostvariti dva postavljena cilja, a to su:

1. poticanje republike srpske u stvaranju bogatstva,
2. postizanje ravnopravne raspodjele ostvarenog bogatstva.

Porezni sustav Republike Srpske reguliran je Zakonom o proračunskom sustavu, te trenutno je na snazi Zakon koji je stupio na snagu 1. siječnja 2021. godine. Spomenutim zakonom se određuju iznosi planiranih prihoda od svih izvora financiranja proračuna, te se prema zakonu određuju iznosi svih rashoda koji se financiraju proračunom. Proračun ta tekuću godinu prema stavkama Zakona donosi Narodna skupština. Ukoliko se proračun donosi za trogodišnje razdoblje, Narodna skupština mora donijeti proračun za svaku godinu posebno.

„Korisnici proračunskih sredstava su direktni i indirektni korisnici proračunskih sredstava Republike Srpske, odnosno lokalne vlasti.“ (Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske, 2021)

Direktnim korisnicima se smatraju svi državni organi kojima upravlja Republika Srpska, te organi i službe lokalnih vlasti. Indirektni korisnici su sudstvo, mjesne zajednice, institucije koje je osnovala Republika Srpska i slično.

Proračun Republike Srpske treba ostvariti sljedeće ciljeve:

1. održavanje i kontroliranje fiskalnog sustava provođenjem politika kojima se konsolidira bilanca države tako da se provodi kontrola sveukupnih proračunskih finansijskih sredstava te se uspostavljaju granice u ostvarivanju proračunskih rashoda,
2. postizanje alokacijske efikasnosti na način da se raspoređuju finansijska sredstva prema prioritetima Vlade,

3. postizanje operativne efikasnosti na način da se finansijska sredstva koriste uz što niže troškove,
4. postizanje alokacijske efikasnosti kojima se raspoređuju finansijska sredstva proračuna uz postizanje cilja unaprjeđivanja ravnopravnosti.

Prikupljeni proračunski prihodi se raspoređuju prema svojim izvorima, dok se proračunski rashodi raspoređuju prema vrsti svoje namjene. Iznosi proračunskih prihoda i rashoda prikazuju se u ukupnim iznosima na način da se proračunski prihodi prikazuju prema ostvarenim iznosima, dok se proračunski rashodi prikazuju prema izvršenim iznosima.

Svi oblici poreza donose se prema Zakonu. Svaki od poreznih oblika ima svoj zakonski okvir pomoću kojeg se utvrđuju svi potrebni podaci za oporezivanje neke imovine, dohotka, dobiti i slično.

„Direktni porezi u Republici Srpskoj su:

1. *porez na dohodak,*
2. *porez na imovinu,*
3. *porez na dobit,*
4. *porez na igre na sreću i zabavne igre,*
5. *porez za upotrebu, držanje i nošenje dobara.“* (Sejmenović & Gligić, 2007:118)

Porez na dohodak je reguliran Zakonom, te prema tome ga plaćaju sve fizičke osobe koje ostvaruju neki dohodak. Prema Zakonu o porezu na dohodak (Službeni glasnik Republike Srpske, 5/2016, 123/2020) poreznu osnovicu čini dohodak od fizičkih osoba. Porezom na dohodak se oporezuje dohodak koji je nastao od osobnih dohodaka, dohotka o samostalnih djelatnosti, dohotka od prava autora, kapitala te iz stranih izvora dohodaka. Porezna stopa kojom se oporezuju dohoci iznosi 10%, a navedena stopa se ne odnosi na dohodak malih poduzetnika te dohotke iz stranih izvora. Obveznici poreza na dohodak su svi rezidenti Republike Srpske bez obzira gdje je ostvaren dohodak, odnosno ako je ostvaren u Republici Srpskoj, Federaciji Bosne i Hercegovini, Brčko Distriktu ili nekoj drugoj državi, te nerezidenti koji dohodak ostvaruju u Republici Srpskoj.

Prema Zakonu o porezu na imovinu (Službeni glasnik Republike Srpske, 99/2018, 144/2020) uređuje se oporezivanje imovine, nasljedstva i darova te prijenos prava nad nekom imovinom. Porezni obveznik za sve navedene vrste poreza mogu biti i fizička i pravna osoba.

Tablica 2. Stope poreza na imovinu u Republici Srpskoj

Porezna osnovica	Iznos porezne stope
do 10.000.000 dinara	do 0,40%
od 10.000.000 do 25.000.000 dinara	+0,60%
od 25.000.000 do 50.000.000 dinara	+1,00%
preko 50.000.000 dinara	+2,00%

Izvor: izrada autora prema Zakon o porezima na imovinu, 2021

Porezna stopa za oporezivanje imovine koja ne nepokretna iznosi najmanje do 0,40%, dok je porezna stopa na zemljište do 0,30%. Porezna stopa za nepokretnine koje iznose do 10.000.000 dinara iznosi do 0,40%. Iznos između 10.000.000 i 25.000.000 dinara se oporezuje stopom s dodatnom stopom od 0,60%. Od 25.000.000 do 50.000.000 dinara oporezuje se s dodatnom stopom od 1,00%, dok za iznos prema 50.000.000 dinara oporezuje se dodatnom stopom od 2,00%. (tablica br. 2)

Prema Zakonu na dobit (Službeni glasnik Republike Srpske, 58/2019) poreznu osnovicu čini dobit od pravnih osoba. Porez na dobit plaćaju rezidenti i nerezidenti koji na području Republike Srpske ostvaruju dobit na temelju obavljanja djelatnosti u Republici Srpskoj, prihoda od prodaje pokretne i nepokretne imovine ostvarene u Republici Srpskoj te dividenda i udjeli u ostvarenoj dobiti. Porezna stopa za porez na dobit iznosi 10%, te je potrebno poreznu prijavu podnijeti do devedeset dana sljedeće godine.

Porez na nasljedstvo i darove su obveznici sve fizičke i pravne osobe, a porezna osnovica za nasljedstvo i darove koji su drugi po redu plaćaju porez u iznosu od 1,50%, dok porezna osnovica za nasljedstvo i darove koji obveznici su treći i četvrti po redu plaćaju 2,50%. Stopa navedenog poreza je proporcionalna. Poreznu obvezu nemaju osobe koje nasljeđuju ili primaju dar prvi po redu.

Porez na prinos prava nad nekom imovinom odnose se na prave na neku nekretninu, intelektualno vlasništvo, korištenje tuđeg motornog vozila te prava na korištenja građevinskih zemljišta. Porezna stopa za ovu vrstu poreza iznosi 2,50%.

Prema Zakonu o porezu na promet (Službeni glasnik Republike Srpske, 22/2001) oporezuju se uvozi proizvoda, poklanjanje proizvoda bez novčanih naknada te razmjena proizvoda. Porezna stopa ove vrste poreza iznosi 17% na proizvode i usluge. Obveznici poreza na promet proizvoda su fizičke i pravne osobe koje izvršavaju prodaju svojih proizvoda namijenjeni za krajnju

potrošnju, dok su obveznici poreza na promet uslugama pravne i fizičke osobe koje obavljaju usluge uz novčane naknade.

2.2.3.2. Porezni sustav Federacije Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine ima decentraliziran sustav entiteta, te je sustav ovlasti podijeljen u tri razine, a to su institucije Federacije Bosne i Hercegovine te kantonska vlast i jedinice lokalne uprave. Broj kantona na području Federacije je deset, dok je jedinica lokalnih uprava čak 79 općina i šest gradova.

Tablica 3. Javne nadležnosti u strukturi Federacije Bosne i Hercegovine prema razinama ovlasti

Redni broj	Nadležnosti Federacije	Zajedničke nadležnosti	Nadležnosti kantona	Nadležnosti jedinica lokalne samouprave
1.	vođenje vanjskih poslova	da garantiraju i provođenje ljudskih prava	uspostavljanje kantonalne policije	donošenje proračuna
2.	vođenje i organiziranje obrane i nadzor nad vojnom proizvodnjom i zaključivanje sporazuma	za zdravstvo	utvrđivanje obrazovne politike	donošenje razvojnih planova
3.	državljanstvo	za politiku zaštite čovjekove okoline	utvrđivanje kulturne politike	politika uređenja prostora i zaštite okoline
4.	utvrđivanje ekonomske politike	komunikacijsku i transportnu infrastrukturu	utvrđivanje stambene politike	donošenje prostornih i urbanističkih planova
5.	uređivanje trgovine, uključujući carine, standardizaciju proizvoda, papire od vrijednosti i komunikacije	socijalnu politiku	utvrđivanje politike javnih službi	provođenje stambene politike

6.	uređivanje financija i financijskih institucija	provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu	donošenje propisa o korištenju lokalnog posla	utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara
7.	otklanjanje kriminala	imigraciju i azil	donošenje propisa o proizvodnji energije	upravljanje građevinskim zemljištem
8.	dodjeljivanje elektronskih frekvencija za radio, televiziju i za ostale potrebe; utvrđivanje energetske politike	Turizam	utvrđivanje politike u vezi sa osiguranjem radija i televizije	upravljanje i raspolaganje imovinom
9.	financiranje federalnih vlasti i ustava i institucija	za korištenje prirodnih bogatstava	provođenje socijalne politike i ustpostava službi socijalne zaštite	upravljanje prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave
10.			politika kantonalnog turizma	upravljanje djelatnostima i objektima lokalne komunalne infrastrukture
11.			financiranje kantonalne vlasti	organiziranje i unapređenje predškolskog obrazovanja
12.				osnivanje, upravljanje i financiranje ustanova osnovnog obrazovanja
13.				osnivanje, upravljanje i financiranje iz ovlasti kulture i sporta
14.				kontrola usluga zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta
15.				organiziranje zaštite ljudi i materijalnih dobara od nepogoda i katastrofa
16.				vršenje inspekcijskog nadzora nad izvršavanjem propisa iz vlastitih nadležnosti

17.			osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i televizijskih stanica u skladu sa zakonom
18.			poslovi iz ovlasti premijera i katastra zemljišta i evidencija o nekretninama

Izvor: izrada autora prema Vukić, 2016:206

Potrošnja prikupljenih prihoda proračuna se razlikuje između razina vlasti i funkcijama koje pojedine razine vlasti imaju. Sa Ustavnom Federacije Bosne i Hercegovine se pojedine nadležnosti određuju te se detaljno dijele između federacije i kantonske razine vlasti. Prema Ustavu nadležnosti koje se moraju obavljati, ostvaruju se zajednički ili odvoje prema pojedinom kantonu. (tablica br. 3)

Prema Zakonu o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 22/06) prikupljeni prihodi od neizravnih poreza raspoređuju se na sljedeći način:

- financiranje funkcija Federacije u iznosu od 36,20%,
- financiranje funkcija kantona Federacije u iznosu od 51,48%,
- financiranje funkcija lokalne samouprave u iznosu od 8,42%,
- za ceste u iznosu od 3,90%.

Porezni sustav Federacije Bosne i Hercegovine ima složeniju strukturu od poreznog sustava Republike Srpske. Razlog tome je struktura samog entiteta, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine se dijeli na deset kantona. Porezni sustav Federacije Bosne i Hercegovine obuhvaća različite oblike poreza te njihove porezne stope, naknade i slično. Naime, porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine je zapravo prijelaz poreznog sustava sa entiteta na deset kantona i općina. Poreznom upravom rukovodi direktor.

„U Federaciji Bosne i Hercegovine porezni sustav se sastoji od:

- 1. porez na dohodak,*
- 2. porez na dobit privrednih društava,*
- 3. poseban porez za zaštitu ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća,*
- 4. porez od igara na sreću i zabavnih igara.“ (Sejmenović, Gligić, 2007:118)*

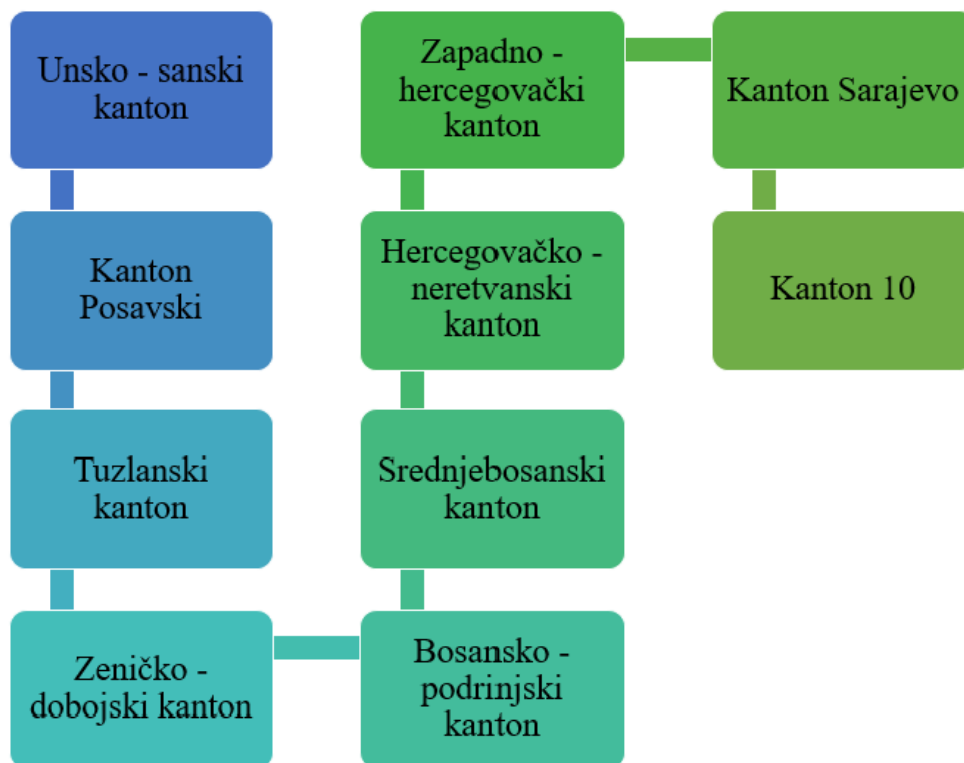
Porez na dobit reguliran je propisanim zakonskim okvirom. Prema Zakonu o porezu na dobit Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 15/2016, 15/2020) porezni obveznici su prave osobe koje posluju s pozitivni financijskim rezultatima na području Federacije Bosne i Hercegovine. Porezna osnovica ove vrste poreza predstavlja pozitivnu razliku između prihoda i rashoda poslovnog subjekta. Iznos porezne stope za porez na dobit Federacije Bosne i Hercegovine iznosi 10%.

Porez na dohodak Federacije Bosne i Hercegovine reguliran je zakonom Federacije. Prema Zakonu o porezu na dohodak Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 65/13) regulirane su sve porezne obveze za ovaj porezni oblik. Porezni obveznik navedene vrste poreza su sve fizičke osobe koje su rezident Federacije Bosne i Hercegovine i nerezidenti koji obavljaju samostalne i nesamostalne djelatnosti na području Federacije te nerezidenti koji prodaju pokretnine i/ili nekretnine na području Federacije Bosne i Hercegovine. Iznos porezne stope za porez na dohodak u Federaciji Bosne i Hercegovine iznosi 10%.

Prema Zakonu o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 43/10) uređuje se sustav zaštite ljudskih i prirodnih resursa. Porezni obveznici navedene vrste poreznog oblika su sve fizičke i pravne osobe koje obavljaju neku od samostalnih djelatnosti, te porezna stopa iznosi 0,50% po osnovici isplaćenog neto dohotka svih zaposlenih, bez obzira obavlja li zaposlenih posao prema ugovoru na neodređeno, određeno ili sezonski.

Prema Zakonu o igrama na sreću (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 40/10), poreznu obvezu ima Lutrija Bosne i Hercegovine, te plaćaju mjesečnu naknadu od 10% svojih ukupnih ostvarenih prihoda.

Porezni sustav Federacije Bosne i Hercegovine podijeljeno je prema kantonima, te svaki od kantona ima svoje određene propise i zakone o različitim oblicima poreza.

Slika 4. Podjela Federacije Bosne i Hercegovine prema kantonima

Izvor: izrada autora prema Sejmenović, Gligić, 2007:119

Federacija Bosne i Hercegovine ima deset kantona, a samim time i porezni sustav Federacije podijeljen je prema navedenim kantonima. Kantoni imaju različite oblike poreza, a time i različite porezne osnovice i stope. (slika br. 4)

Razmatrajući raspodjela prikupljenih prihoda za financiranje kantona koji svoj udio u ukupnim neizravnim prihodima imaju u iznosu od 51,48%. Navedeni postotak se može podijeliti prema određenim omjerima:

- 57,00% iznosa za financiranje pripada prema broju stanovnika pojedinog kantona
- 6,00% odnosi se prema prostornoj površini svakog kantona,
- 24,00% prema broju osnovnoškolaca u pojedinim kantonima

- 13,00% prema broju srednjoškolske djece.

Navedenim postocima se utvrđuje izračun formule koja rezultira davanjem određenog koeficijenta za svaki kanton posebno.

Udio u ukupnom iznosu prikupljenih neizravnih poreza u Federaciji Bosne i Hercegovine za lokalne jedinice samouprave iznosi 8,42%. Spomenuti postotak se dijeli prema omjerima:

- 68,00% prema broju stanovnika pojedine lokalne jedinice,
- 5,00% prema prostornoj površini svake lokalne jedinice,
- 20,00% prema broju osnovnoškolaraca u pojedinim lokalnim jedinicama,
- 7,00% prema broju srednjoškolske djece.

Navedenim postocima se izražava formula za izračun koeficijenata. „*Koeficijenti u formuli se primjenjuju na broj stanovnika:*

1. *Općine sa manje od 20% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,8,*
2. *Općine sa manje od 40% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,5,*
3. *Općine sa manje od 60% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,4,*
4. *Općine sa manje od 80% od prosjeka Federacije imaju koeficijent od 1,2.“ (Zakon o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2006)*

2.2.3.3. Porezni sustav Brčko Distrikta

Brčko Distrikt je posebna lokalna administrativna jedinica koja posjeduje svoja vlastita posebna ovlaštenja, pod vlast Bosne i Hercegovine.

Tablica 4. Javne nadležnosti u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine

Redni broj	Nadležnosti institucija Brčko Distrikta
1.	gospodarstvo
2.	financije
3.	raspolaganje javnom imovinom
4.	javne usluge i infrastruktura
5.	kultura
6.	obrazovanje

7.	zdravstvena zaštita
8.	socijalna zaštita
9.	pravosuđe i pravne usluge
10.	policija
11.	stambena politika
12.	urbanizam i prostorno planiranje
13.	ostale nadležnosti iz djelokruga lokalne samouprave

Izvor: izrada autora prema Vukić, 2016:209

Nadležnosti Brčko Distrikta proizlaze iz ovlasti koje je Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine prenijela na Distrikt, a sve to polazi od predratnog razdoblja jer su tada ovlaštenja nad Brčko općinom imali dva entiteta i tri općine. (tablica br. 4)

Porezna uprava regulirana je prema Zakonu o poreznoj upravi Brčko Distrikta. Porezna uprava Brčko Distrikta zadužena je za utvrđivanje, kontroliranje te načini naplaćivanja svih poreznih oblika.

Prema Zakonu o porezu na dobit (Službeni glasnik Brčko Distrikta, 30/2020) opisuje način oporezivanja dobiti pravnih osoba na području Brčko Distrikta. Porezni obveznici poreza na dobit su sve pravne osobe iz Brčko Distrikta koji ostvaruju pozitivan poslovni rezultat u tuzemstvu ili inozemstvu, poslovne jedinice koje imaju sjedište negdje u entitetima, ali pozitivan rezultat ostvaruju na području Brčko Distrikta te strane pravne osobe koje ostvaruju dobit na području Brčko Distrikta. Porez na dobit se plaća po poreznoj stopi od 10%, a porezna osnovica je pozitivan financijski rezultat koji je ostvaren na kraju poslovne godine. Porezna godina se računa od 1. siječnja do 31. prosinca.

Prema Zakonu o porezu na dohodak (Službeni glasnik Brčko Distrikta, 2/10) se utvrđuju porezne obveze po dohotku za fizičke osobe. Porezni obveznik su svi rezidenti i nerezidenti koji na području Brčko Distrikta ostvaruju dohodak. Izvor dohotka može biti plaća, dohodak od samostalnih djelatnosti, dohodak od imovine, prava, kapitala te dohodak od nagradnih igara. Porezna osnovica na temelju koje se određuje iznos poreza na dohodak predstavlja razliku između sveukupnog iznosa prihoda koji se oporezuju i ukupnih odbitaka u jednom vremenskom razdoblju. Iznos porezne stope poreza na dohodak iznosi 10%.

Prema Zakonu o porezu na nekretnine Brčko Distrikta (Službeni glasnik Brčko Distrikta, 27/2007, 52/2018) uređuju se porezne stavke za vlasništvom nekretnine, korištenjem i pravima

neke nekretnite te prava gradnje. Predmet oporezivanja su sve nekretnine koje se nalaze na području Brčko Distrikta. Porezna osnovica za izračun visine poreza je tržišna vrijednost nekretnine, dok je porezna stopa između 0,50% i 1,00%.

3. Metodologija rada

Znanstvene metode korištene u diplomskom radu su: metoda analize, metoda klasifikacije, kvantitativna metoda, kvalitativna metoda i statistička metoda.

„Raščlanjivanje složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove te izučavanje svakog dijela za sebe i u odnosu na druge dijelove je metoda znanstvenog istraživanja koja se naziva metoda analize.“ (Stančić, 2007:7) Metoda analize korištena je prilikom raščlanjivanja pojmova u teorijskom dijelu diplomskog rada, kao što je prikaz vrste poreza, porezna načela prema teoriji i u Bosni i Hercegovini i slično.

„Metodu klasifikacije u literaturi često nazivaju najstarijom i najjednostavnijom metodom. Zapravo, ne postoji znanstveni rad u kojem se ne susrećemo s klasifikacijom pomoću koje se nastoji unijeti preglednost i red.“ (Čendo Metzinger & Toth, 2020:13) Metodom klasifikacije navedene je sama podjela rada, tako da diplomski rad započinje uobičajenom teorijom o porezima i njegovim oblicima, te završava na konkretnom primjeru poreznog sustava.

„Statističkom metodom izravno spoznajemo samo kvantitativnu (numeričku) određenost pojmova, dok kvalitativna nije obuhvaćena.“ (Stančić, 2007:8). Statistička i kvantitativna metoda korištene su prilikom prikazivanja i izračuna istraživačkog dijela rada.

„Kvantitativna istraživanja nastoje odgovoriti na pitanje koliko?. Predmet ovih istraživanja su predmeti i pojave koje je moguće kvantificirati – dodijeliti im brojčanu vrijednost“ (Čendo Metzinger & Toth, 2020: 23). Kvantitativna metoda primjenjena je u području istraživačkog dijela rada prilikom prikazivanja ukupnih iznosa prihoda pojedine vrste poreza.

„Kvalitativna istraživanja odgovaraju na pitanje zašto? kada?, kakvo je nešto?, gdje?... U kvalitativnim istraživanjima primjenjuju se metode koje omogućuju opisivanje pojava.“ (Čendo Metzinger & Toth, 2020: 23). Kvalitativnom metodom se opisuje poglavlje strukture poreznog sustava Bosne i Hercegovine, odnosno prikazuju se obilježja poreznih sustava za dva entiteta i jednog distrikta.

Korištena literatura za izradu diplomskog rada je iz sekundarnih izvora, a najčešće korištene internetske stranice su službena stranica Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikta te njihovi zakoni. Prilikom pisanja opće teorije o porezima i poreznim sustavima korištene su internetske stranice kao što su enciklopedija, Porezi sustav Bosne i Hercegovine te stručni i znanstveni radovi. U istraživačkom dijelu korištene su internetske

stranice Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikta, odnosno korišteni su objavljeni izvještaji o proračunu navedenih entiteta i distrikta.

3.1. Predmet i cilj rada

U diplomskom radu je provedena analiza prihoda prikupljenih porezima na području Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, te Brčko distrikt. Porezi su javna davanja državi za podmirivanje javnih rashoda.

Predmet diplomskog rada je analiza poreznog sustava kroz teorijsku podlogu te na primjeru Bosne i Hercegovine kroz strukturu administrativno – teritorijalnog uređenja. Temelj ovog diplomskog rada je provesti analizu prikupljenih financijskih sredstava od poreza u Bosni i Hercegovini tijekom petogodišnjeg razdoblja, odnosno u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine.

Cilj diplomskog rada je prezentirati i objasniti porezni sustav Bosne i Hercegovine prema njezinim entitetima i distriktu, a to su Republika Srbija, Federacija Bosne i Hercegovina te Brčko Distrikt. Sam porezni sustav entiteta i distrikta se nastoji objasniti kroz podjelu na njihove porezne oblike te iznose prikupljenih financijskih sredstava proračuna od pojedinih poreznih oblika.

3.2. Sadržaj i struktura rada

Struktura seminarskog rada je podijeljena na pet glavnih naslova, te su oni podijeljeni na manje cjeline rada. Diplomski rad poslije pet glavnih naslova sadrži popis korištene literature te popise slika, tablica i grafikona.

Prvo poglavlje diplomskog rada obuhvaća sam uvod u temu rada.

Drugo poglavlje diplomskog rada obuhvaća teorijsku podlogu i prethodna istraživanja u kojem je obrađen sam pojam i značenje porezna, navedena su porezna načela prema Adamu Smithu te porezni oblici. Zatim je objašnjen pojam poreznog sustava te detaljnije je opisan porezni sustav Bosne i Hercegovine kroz dva entiteta i jednim distriktom.

Treće poglavlje diplomskog rada obuhvaća metodologiju. Navedene su i objašnjene korištene znanstvene metode te korištena literatura za izradu ovog rada. Predstavljen je predmet i cilj diplomskog rada. Zatim je u ovom poglavlju opisana struktura samog rada i navedene su postavljene hipoteze.

Četvrto poglavlje diplomskog rada predstavlja istraživački dio rada. U ovom poglavlju su navedeni ukupni prihodi od poreza za Republiku Srpsku, Federaciju Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikta u petogodišnjem razdoblju, odnosno od 2016. godine do 2020. godine. Također, ukupan iznos prikupljenih prihoda od poreza raščlanjen je na pojedine vrste poreznih obveznika stanovništva i poslovnih subjekata, te je i navedena podjela poreznih obveza prikazana u petogodišnjem razdoblju.

Na temelju provedenog istraživanja o poreznom sustavu Bosne i Hercegovine te teorijskog dijela samog rada, donesena je rasprava i zaključak o samoj temi rada, odnosno o složenosti poreznog sustava Bosne i Hercegovine. Također, navedene hipoteze, u raspravi se prema rezultatu istraživanja prihvataju ili odbacuju.

3.3. Istraživačke hipoteze

U diplomskom radu su postavljene dvije hipoteze koje se nastoje dokazati ili odbaciti nakon istraživanja predstavljenje teme samog rada.

Hipoteza 1: Postoje razlike u poreznim sustavima Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikt.

Hipoteza 2: Porezne stope u entitetima i distriktu su jednake.

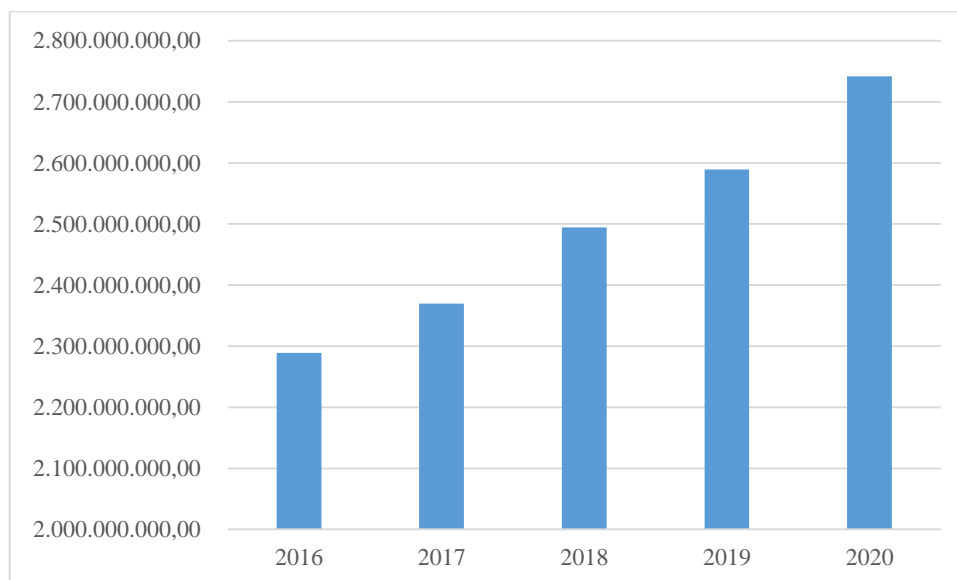
4. Opis istraživanja i rezultati

Istraživački dio diplomskog rada obuhvaća opisivanje proračuna Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikt. Proračuni su podijeljeni na prikupljene prihode te raspored trošenja prikupljenih prihoda. Za potrebe diplomskog rada, iz proračuna su izdvojeni porezni prihodi za razdoblje od pet godine, od 2016. godine do 2020. godine.

4.1. Udio ukupnih prihoda prikupljenih porezima za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine za Republiku Srpsku

Proračun Republike Srpske reguliran je posebnih zakonskim okvirom pod nazivom Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 54/08). Iznos prikupljenih prihoda od poreza u Republici Srpskoj iznose oko 79% ukupnih prikupljenih prihoda za financiranje planiranih rashoda. Može se zaključiti kako su prihodi od poreza vrlo značajni za financiranje rashoda koji se plaćaju iz proračuna Republike Srpske.

Ukupni ostvareni prihodi od poreznih oblika tijekom prikazanog petogodišnjeg razdoblja bilježi svoj konstantni rast.

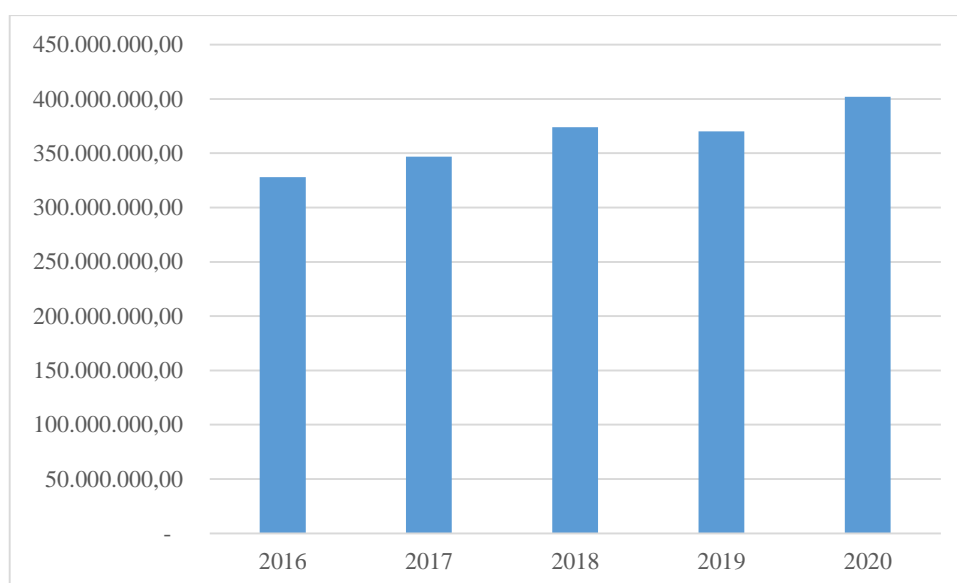

Grafikon 1. Prikaz ukupno ostvarenih poreznih prihoda u Republici Srpskoj u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine.

Izvor: izrada autora prema Narodna skupština Republike Srbije, 2016-2020

Prihodi pod porezna za 2016. godinu su iznosili 2.288.940.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini ostvareni su prihodi u iznosu 2.369.635.200,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu iznos ukupnih ostvarenih prihoda je bio 2.4944.339.300,00 konvertibilnih maraka, dok je za 2019. godinu ostvareno 2.589.058.000,00 konvertibilnih maraka, a za 2020. godinu iznos ukupnih prihoda od poreza iznosi 2.742.021.800,00 konvertibilnih maraka. Prosječni rast tijekom petogodišnjeg razdoblja iznosi 4,5%. (grafikon br. 1)

Iznos prihoda od poreza na dohodak i dobit tijekom petogodišnjeg razdoblja većinom bilježi rast, osim u 2019. godini kada ostvaruje smanjenje prikupljenih prihoda od ove vrste prihoda za 1% u odnosu na prethodnu, 2018. godinu.

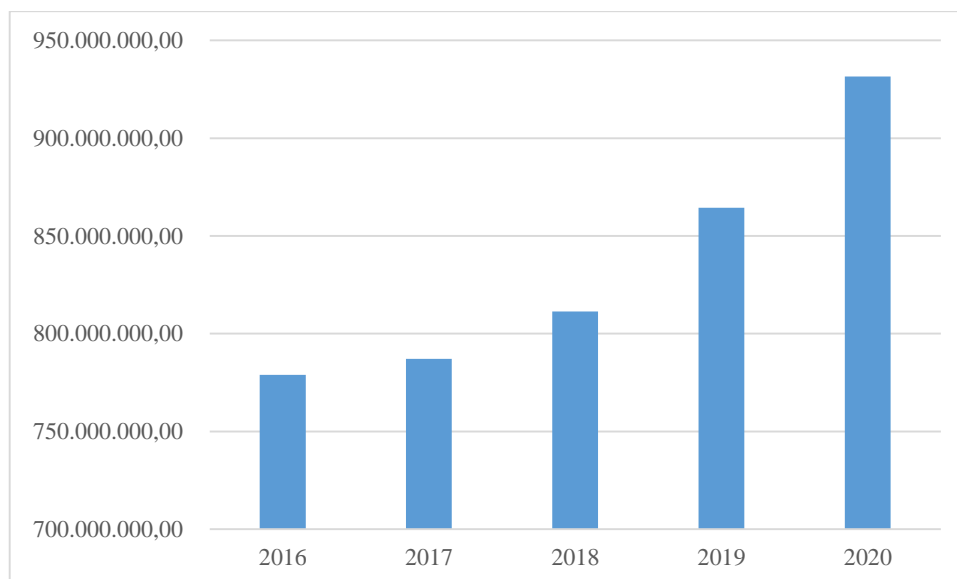

Grafikon 2. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit i dobitak u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja

Izvor: izrada autora prema Narodna skupština Republike Srbije, 2016-2020

Iznos prikupljenih prihoda od poreza na dohodak i dobit u 2016. godini iznose 328.020.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini ostvareni prihodi su veći za 5,8%, odnosno iznose 346.924.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu je također ostvaren rast u iznosu od 7,8% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno iznose 373.855.700,00 konvertibilnih maraka. Kao što je već navedeno, u 2019. godini se bilježi smanjenje prihoda od 1%, odnosno iznose 370.217.500,00 konvertibilnih maraka. Za 2020. godinu ostvaren je rast od 8,6% u odnosu na 2019. godinu, te iznose 401.931.100,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 2)

Prihodi od doprinosa za zdravstveno osiguranje tijekom petogodišnjeg razdoblja bilježi konstantni rast, a rast prosječno iznosi 4,6%.

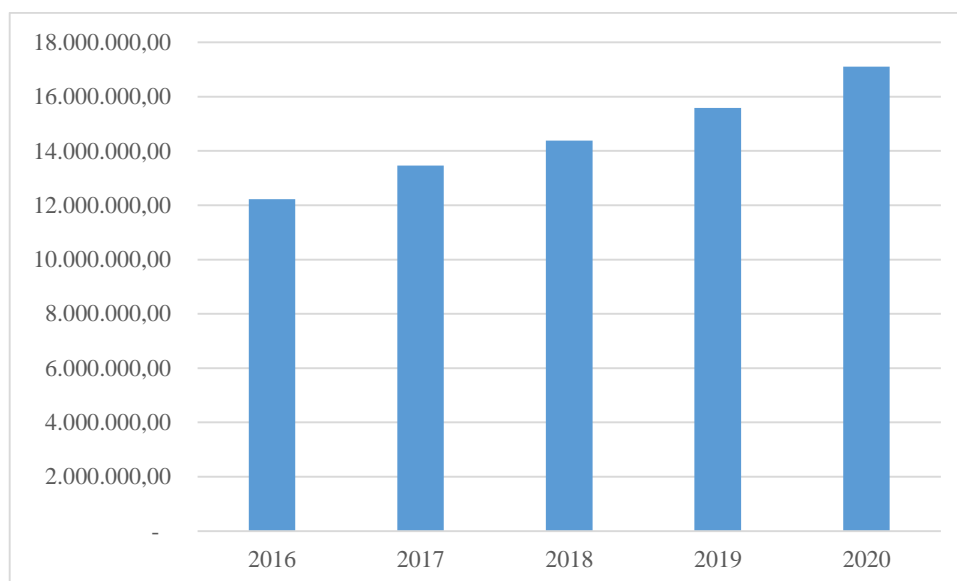

Grafikon 3. Prikaz ostvarenih prihoda od doprinosa za zdravstveno osiguranje u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja

Izvor: izrada autora prema Narodna skupština Republike Srbije, 2016-2020

Prihodi od doprinosa za zdravstveno osiguranje tijekom petogodišnjeg razdoblja bilježi konstantni rast, a rast prosječno iznosi 4,6%. Prihodi od ovog doprinosa u 2016. godini iznosi 779.000.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini nije ostvaren značajni rast koji iznosi 1% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno ostvareni prihodi iznose 787.053.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu iznos porasta prihoda je 3,1% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno ostvareni prihodi iznose 811.406.200,00 konvertibilnih maraka. U 2019. godini zabilježen je značajniji rast ovih prihoda od 6,5% u odnosu na prethodnu godinu, a novčano izraženo iznosi 864.462.200,00 konvertibilnih maraka, dok je u 2020. godini iznos ostvarenih prihoda iznosio 931.561.100,00 konvertibilnih maraka, odnosno povećanje od 7,8% u odnosu na prethodnu godinu. (grafikon br. 3)

Tijekom petogodišnjeg razdoblja ostvaruje se konstantni rast prihoda od poreza na imovinu, ali rast je obilježen prema opadajućoj stopi, te prosječni rast iznosi 8,8%.

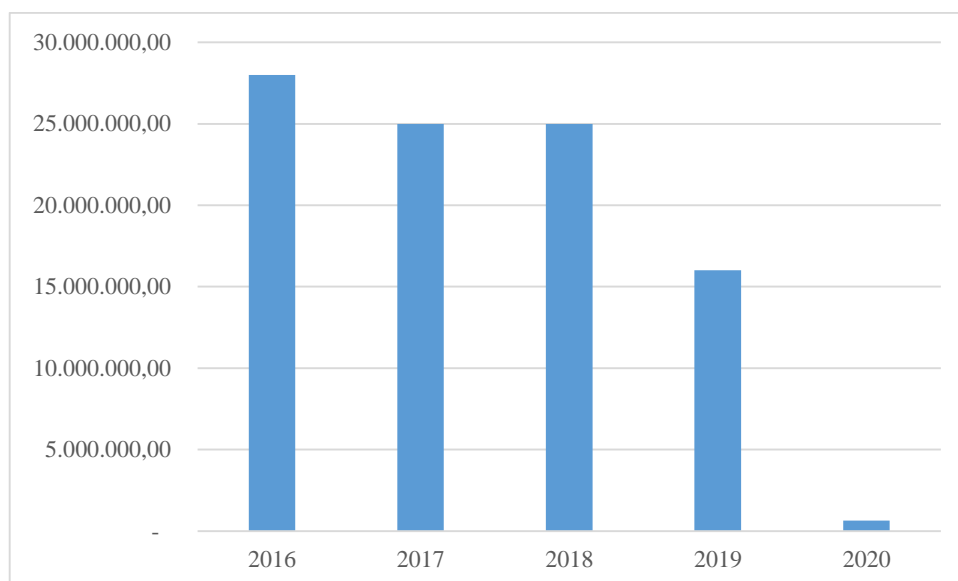

Grafikon 4. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na imovinu u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja

Izvor: izrada autora prema Narodna skupština Republike Srbije, 2016-2020

Prihodi od poreza na imovinu u 2016. godini iznosi 12.220.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini prihodi iznose čak 10,1% više u odnosu na prethodnu godinu, a novčano prikazano iznose 13.458.200,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu zabilježen je manji rast prihoda u odnosu na prethodnu godinu te iznose 6,8%, odnosno 14.377.400,00 konvertibilnih maraka. Ostvareni prihodi od ove vrste poreza u 2019. godini su se povećali za 8,4%, odnosno iznose 15.578.300,00 konvertibilnih maraka, dok su prihodi ostvareni u 2020. godini povećali se za čak 9,8% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno iznose 17.106.600,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 4)

Prikazani prikupljeni prihodi od poreza na promet proizvoda i usluga bilježi pad koji prosječno iznosi čak 35,7%.

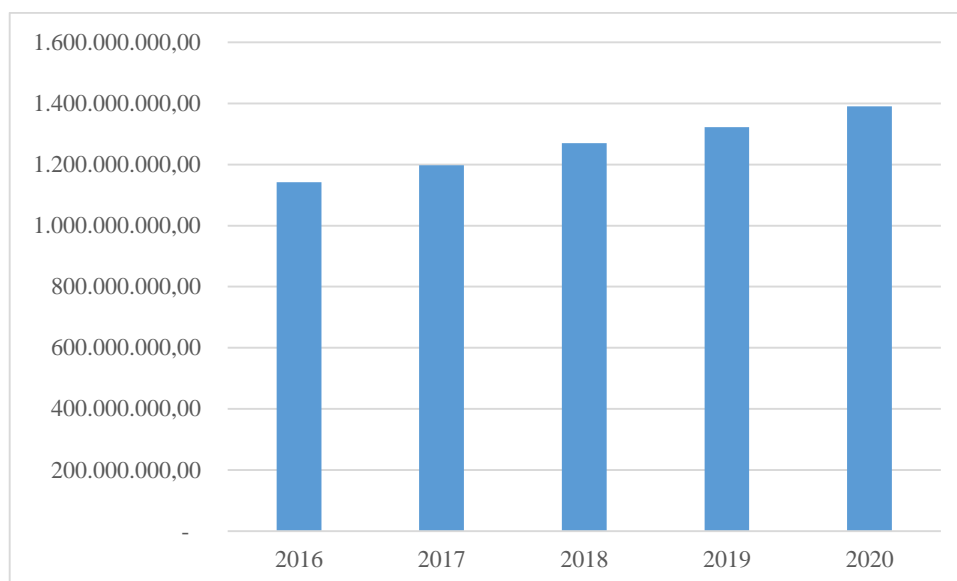

Grafikon 5. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na promet proizvoda i usluga u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja

Izvor: izrada autora prema Narodna skupština Republike Srbije, 2016-2020

U 2016. godini iznos prihoda iznosi 28.000.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2017. godinu te 2018. godinu iznos prikupljenih prihoda je jednak, odnosno iznosi 25.000.000,00 konvertibilnih maraka. Značajan pad prikupljenih prihoda ovog poreznog oblika ostvaren je u 2019. godini te iznosi 36%, odnosno novčano izraženo iznosi 16.000.000,00 konvertibilnih maraka. Najznačajniji pad je ostvaren je u 2020. godini, čak 95,9%, odnosno iznosi 650.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 5)

Prihodi ostvareni od indirektnih poreza tijekom prikazanog razdoblja bilježe rast, prosječno 5,1%.

Grafikon 6. Prikaz ostvarenih prihoda od indirektnih poreza u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja

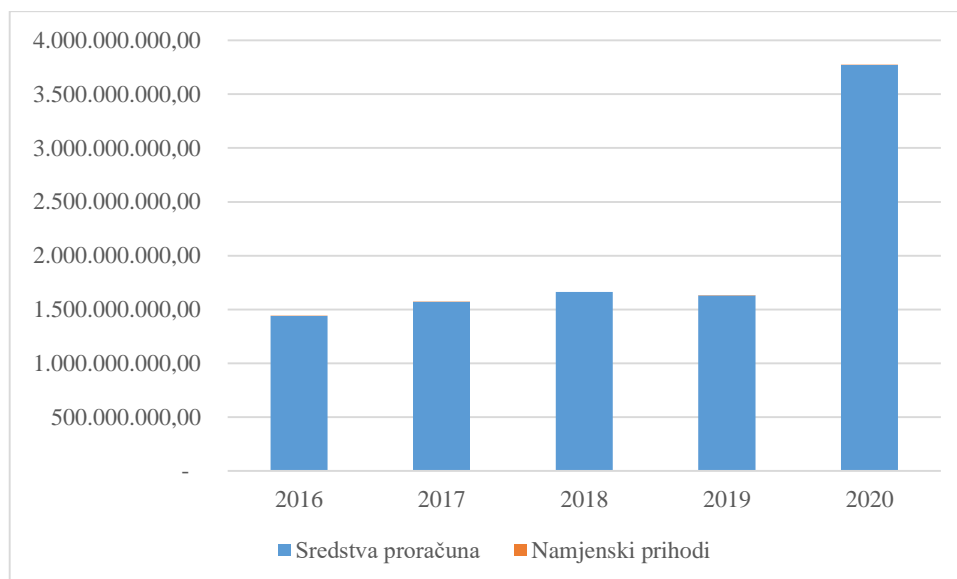
Izvor: izrada autora prema Narodna skupština Republike Srbije, 2016-2020

Tijekom 2016. godine iznos ostvarenih prihoda iznosi 1.141.700.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini iznos ostvarenih prihoda u odnosu na prethodnu godinu bilježi rast 4,9%, odnosno iznose 1.197.200.000,00 konvertibilnih maraka. Najveći rast u prikazanom razdoblju ostvaren je u 2018. godini u iznosu od 6,1%, odnosno iznosi 1.269.700.000,00 konvertibilnih maraka. U 2019. godini je ostvaren je rast od 4,2% u odnosu na prethodnu godinu, te iznosi 1.322.800.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2020. godine ostvareni prihodi ostvaruju rast od 5,1% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno novčano izraženo ostvareni prihodi iznose 1.390.773.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 6)

4.2. Udio ukupnih prihoda prikupljenih porezima za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine za Federaciju Bosne i Hercegovine

Sam proračun Federacije Bosne i Hercegovine određen je Zakonom o proračunu Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 19/06). U Federaciji iznos prikupljenih prihoda od raznih vrsta poreza čine oko 81% ukupnih prikupljenih prihoda, te se time smatra kako su prihodi od poreza najznačajniji prihodi samog proračuna.

Ukupni prihodi od poreznih oblika koji su ostvareni u Federaciji Bosne i Hercegovine tijekom petogodišnjeg razdoblja se dijeli na dva dijela, a to su sredstva proračuna i namjenski prihodi.

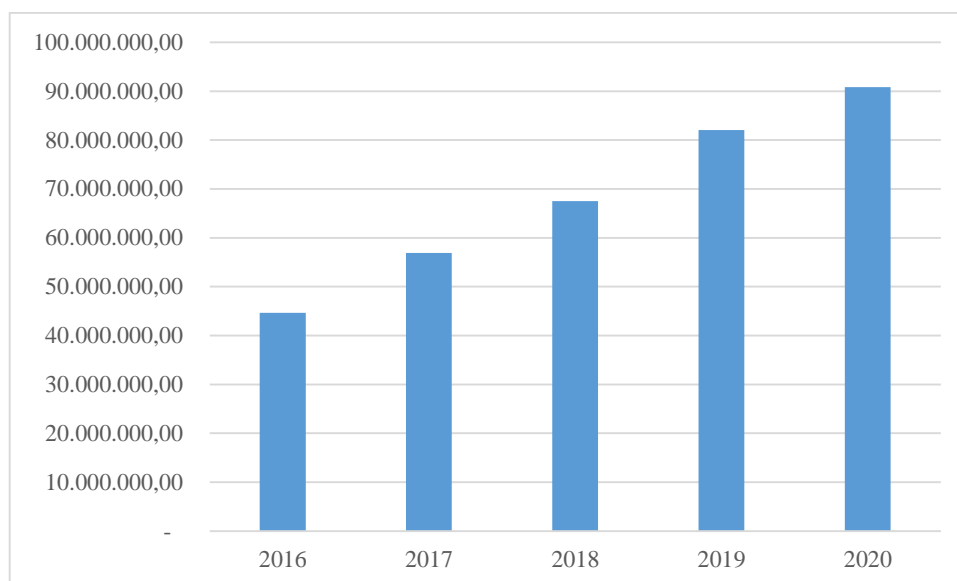

Grafikon 7. Prikaz ukupnih poreznih prihoda ostvarenih u Federaciji Bosne i Hercegovine za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine.

Izvor: izrada autora prema Federacija Bosne i Hercegovine, 2016-2020

U 2016. godini iznos sredstava proračuna iznose 1.440.244.102,00 konvertibilnih maraka, dok su namjenski prihodi 360.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2017. godine sredstva proračuna su zabilježila rast od 9,07%, odnosno iznose 1.570.861.122,00 konvertibilnih maraka te namjenski prihodi u iznosu od 130.000,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini sredstva proračuna su porasla za 5,80% odnosno iznose 1.661.978.242,00 konvertibilnih maraka, dok namjenskih sredstava nije bilo. Pad ostvarenih prihoda u odnosu na prethodnu godinu bilježi 2019. godina u iznosu od 1,88%, odnosno novčano izraženo prihodi ostvareni iznose 1.630.671.828,00 konvertibilnih maraka, te namjenski prihodi iznose 50.000,00 konvertibilnih maraka. Značajan rast ukupnih prihoda ostvaren je u 2020. godini za 131,37%. iznos prikupljenih prihoda iznosi 3.772.947.736,00 konvertibilnih maraka, dok su namjenski prihodi iznosili 650.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 7)

Tijekom cijelog petogodišnjeg razdoblja u Federaciji Bosne i Hercegovine prihodi od poreza na dobit pojedinca i poduzeća obilježili su rast.

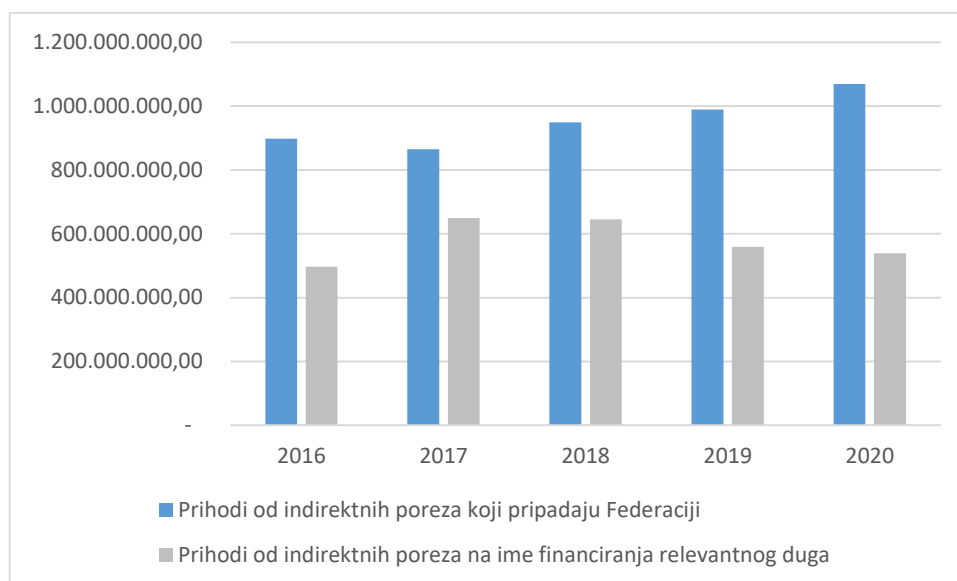

Grafikon 8. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit pojedinaca i poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Federacija Bosne i Hercegovine, 2016-2020

Tijekom 2016. godine prihodi od ove vrste prihoda iznose 44.646.744,00 konvertibilnih maraka. Najznačajniji rast prihoda ostvaren je u 2017. godini u iznosu od 27,50%, odnosno iznosi 56.924.376,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini ostvareni prihodi od ovog poreza iznose 18,62% više u odnosu na prethodnu godinu, odnosno iznose 67.521.620,00 konvertibilnih maraka. Za 2019. godinu prikupljeni prihodi su porasli za 21,54%, odnosno iznose 82.064.206,00 konvertibilnih maraka, dok je u 2020. godini ostvareno 10,70% više prihoda u odnosu na prethodnu godinu, odnosno novčano prikazano prihodi iznose 90.844.165,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 8)

Prihodi od indirektnih poreza koji su ostvareni tijekom petogodišnjeg razdoblja u Federaciji Bosne i Hercegovine dijele se na dvije podvrste, a to su prihodi od indirektnih poreza čiji prihodi pripadaju navedenoj Federaciji te prihodi od indirektnih poreza koji služe za financiranje relevantnog duga.

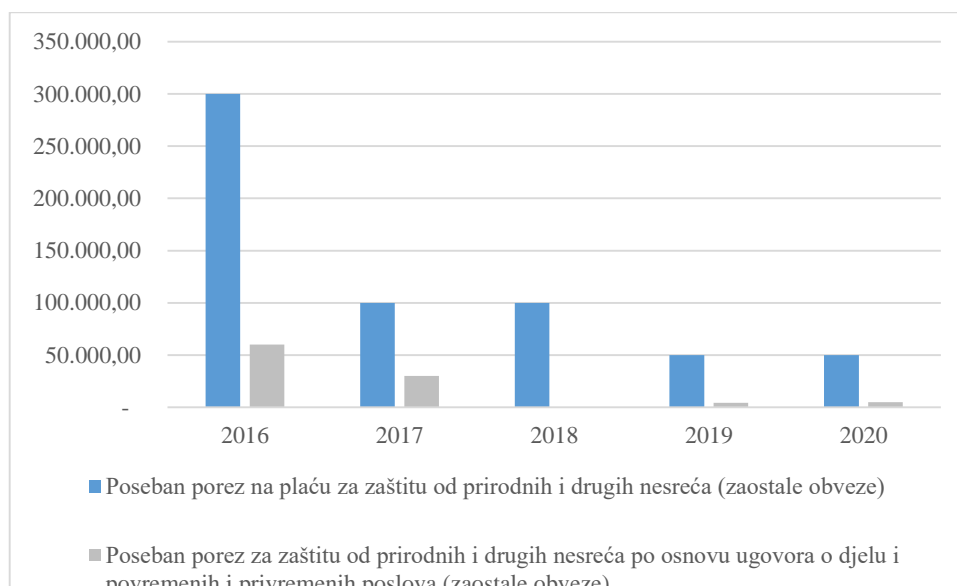

Grafikon 9. Prikaz ostvarenih prihoda od indirektnih poreza u Federaciji Bosne i Hercegovine za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Federacija Bosne i Hercegovine, 2016-2020

Tijekom promatranog razdoblja navede vrste poreza većinom bilježe svoj rast. Za 2016. godinu prihodi koji pripadaju Federaciji iznose 898.645.590,00 konvertibilnih maraka, dok prihodi koji služe za financiranje duga iznose 496.951.768,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2017. godine prihodi koji pripadaju Federaciji su se smanjili za 3,78% te iznose 864.633.840,00 konvertibilnih maraka, dok je druga vrsta indirektnih prihoda porasla najviše u spomenutoj godini i to za 30,66%, odnosno iznose 649.302.903,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini iznos prihoda od indirektnih poreza koji pripadaju Federaciji iznose 978% više nego u prethodnoj godini, odnosno 949.192.372,00 konvertibilnih maraka, dok su prihodi za pokrivanje duga smanjili se za 0,64% te iznose 645.164.250,00 konvertibilnih maraka. Za 2019. godinu bilježi se rast prihoda od indirektnih poreza koji pripadaju Federaciji od 4,29% u odnosu na prethodnu godinu, odnosno novčano izraženo iznose 989.927.850,00 konvertibilnih maraka, dok su se prihodi od poreza za pokrivanje duga smanjili za 13,39% te iznose 558.774.172,00 konvertibilnih maraka. U 2020. godini prihodi od indirektnih poreza koji pripadaju Federaciji iznose 8,06% više u odnosu na prethodnu godinu, odnosno 1.069.682.164,00 konvertibilnih maraka, dok je druga vrsta indirektnih poreza zabilježila ponovni pad u iznosu od 3,59%, odnosno prikupljeni prihodi iznose 538.716.103,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 9)

Tijekom petogodišnjeg razdoblja u Federaciji Bosne i Hercegovine pod skupinom ostali porezi pripadaju posebni porezi kojima se oporezuje plaća te posebni porez za zaštitu na radu prema ugovoru o radu.

Grafikon 10. Prikaz ostvarenih prihoda od ostalih poreznih oblika u Federaciji Bosne i Hercegovine za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Federacija Bosne i Hercegovine, 2016-2020

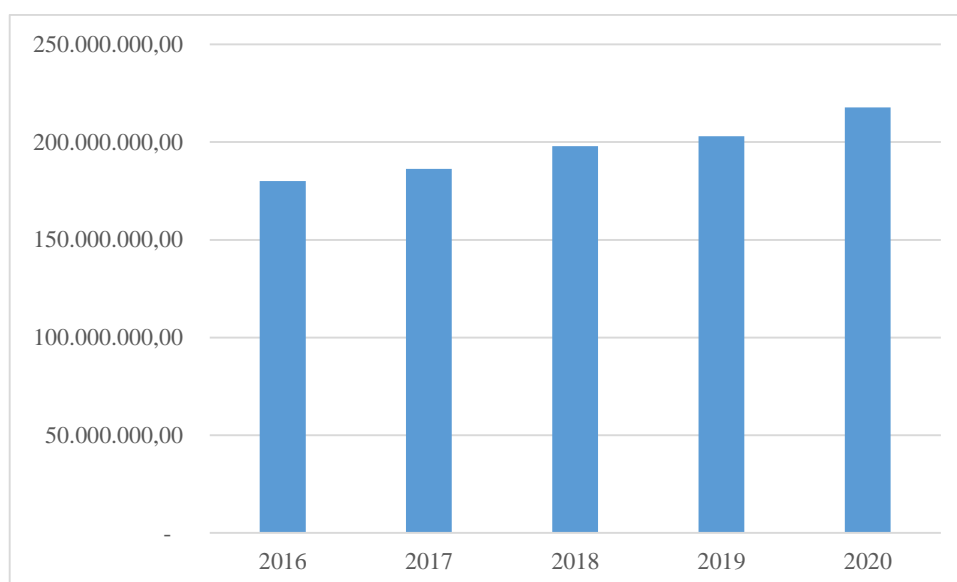
Prema navedenom razdoblju obe podvrste poreza bilježe svoj pad u prikupljenim prihodima. U 2016. godini porez na plaću iznosi 300.000,00 konvertibilnih maraka, dok je posebnog poreza za zaštitu na radu prema ugovoru iznosi 60.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2017. godinu zabilježen je pad prve spomenute podvrste za čak 66,67%, odnosno iznosi 100.000,00 konvertibilnih maraka, dok je posebnog poreza za zaštitu na radu prikupljeno samo 30.000,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini ostvaren je samo prihod od posebnog poreza na plaću te iznosi 100.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2019. godine te 2020. godine iznos posebnog poreza na plaću iznosi jednako, odnosno 50.000,00 konvertibilnih maraka, dok je u 2019. godini iznos posebnog poreza za zaštitu na radu ostvaren u iznosu od 4.400,00 konvertibilnih maraka, a u 2020. godini prihodi tog poreza iznose 5.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 10)

Također, u 2020. godini prvi put se prikupljaju novčana sredstva u Federaciji Bosne i Hercegovine putem doprinosa za zdravstveno i invalidsko osiguranje, te iznos prikupljenih sredstava iznosi 2.074.296.304,00 konvertibilnih maraka.

4.3. Udio ukupnih prihoda prikupljenih porezima za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine za Brčko Distrikt

Proračun u Brčko Distriktu je također reguliran zakonom pod nazivom Zakon o proračunu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 34/08, 40/15). Na ovom području Bosne i Hercegovine je vrlo specifičan proračun jer se sam proračun Brčko Distrikta dijeli na proračun te financijske planove za zdravstveni fond i fond za nezaposlene. Sredstva proračuna iznose 86% ukupnih prihoda, dok su prihodi fondova 14%.

Prema prikazanom petogodišnjem razdoblju u Brčko Distrikt može se zaključiti kako ukupni prihodi prikupljeni od poreza bilježe svoj rast.

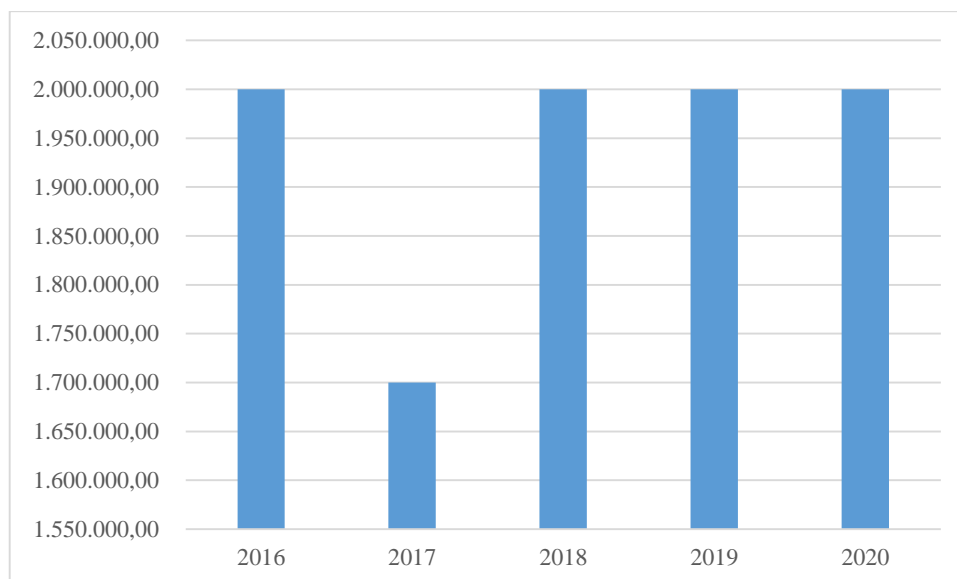

Grafikon 11. Prikaz ukupnih prihoda od poreza prikupljenih u Brčko Distrikt za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

Tijekom 2016. godine iznos prikupljenih ukupnih prihoda od poreza iznose 179.990.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini iznos ukupnih prihoda od poreza bilježe svoj rast od 3,48%, odnosno iznose 186.260.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godini je zabilježen rast od 6,27%, odnosno novčano izraženo iznose 197.930.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2019. godine iznos prikupljenih ukupnih prihoda od poreza su porasli za 2,54%, odnosno iznose 202.950.000,00 konvertibilnih maraka. Najveći rast prihoda od poreza zabilježen je u 2020. godini te iznose 7,24%, odnosno iznose 217.650.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 11)

Tijekom promatranog vremenskog razdoblja većina godina ostvaruje prihode od poreza na dobit poduzeća u iznosu od 2.000.000,00 konvertibilnih maraka.

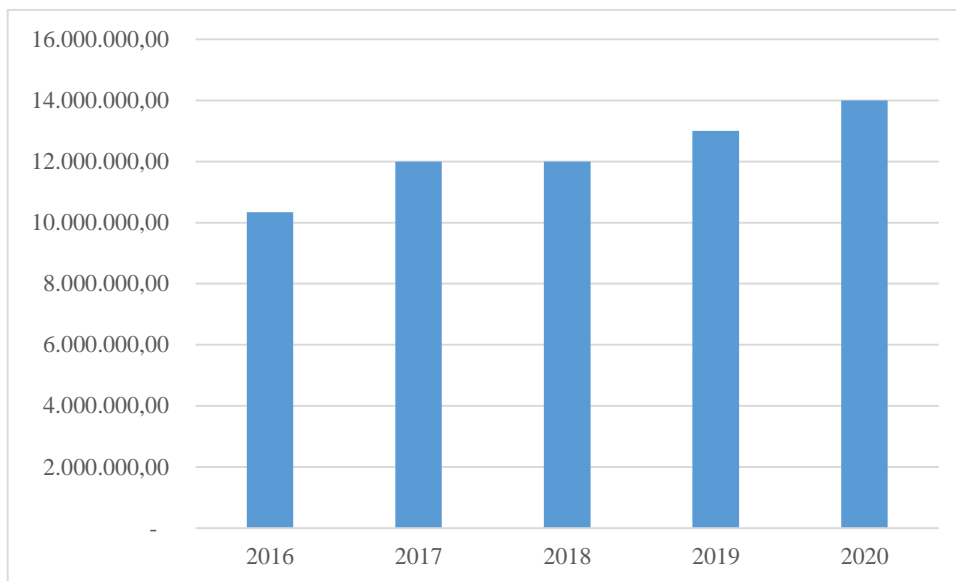

Grafikon 12. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit pojedinaca u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

U 2016. godini te u razdoblju od 2018. godine do 2020. godine iznos ostvarenih prihoda od poreza na dobit poduzeća iznosi 2.000.000,00 konvertibilnih maraka, dok je u 2017. godini iznos ostvarenih prihoda smanjen za 15% u odnosu na prethodnu godinu te iznosi 1.700.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 12)

Tijekom vremenskog razdoblja od pet godina, Brčko Distrikt bilježi rast prihoda od poreza na dobit poduzeća.

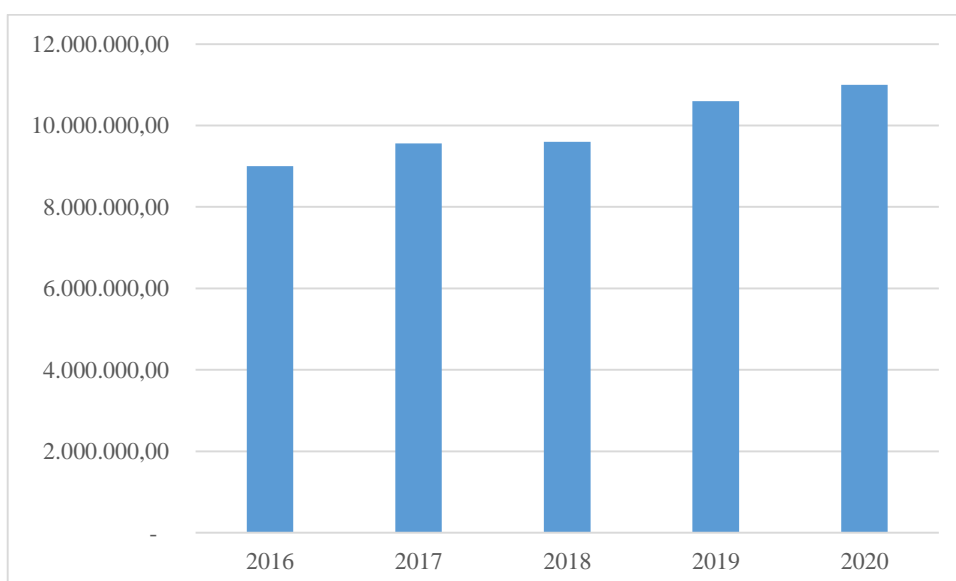

Grafikon 13. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit poduzeća u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

U 2016. godini prihodi od poreza na dobit poduzeća iznose 10.340.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2017. godine bilježi se najznačajniji rast od 16,05% u odnosu na prethodnu godinu, te iznosi 12.000.000,00 konvertibilnih maraka. Isti iznos je ostvaren i u 2018. godini. U 2019. godini je ostvaren je rast od 8,33% te prihodi iznose 13.000.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2020. godinu zabilježen je rast od 7,69%, te iznos prikupljenih prihoda iznosi 14.000.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 13)

Tijekom petogodišnjeg razdoblja prihodi od poreza na plaću zabilježile su rast.

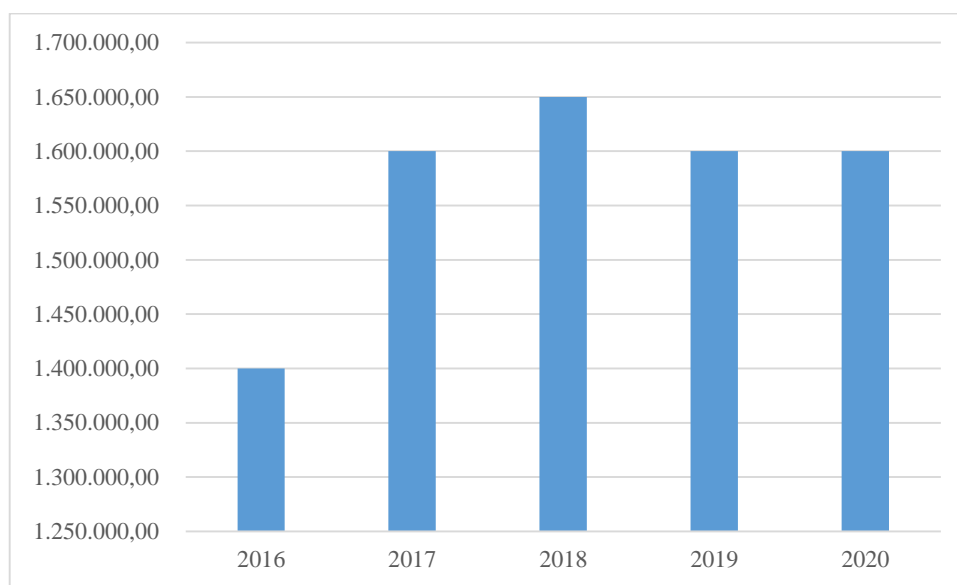

Grafikon 14. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na plaću u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

U 2016. godini iznos ostvarenih prihoda iznose 9.000.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2017. godinu ostvaren je rast prihoda od 6,22%, odnosno novčano izraženo 9.560.000,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini zabilježen je najmanje značajan rast prihoda od 0,42%, te iznosi 9.600.000,00 konvertibilnih maraka. Najznačajniji rast prihoda od ove vrste poreza ostvaren je u 2019. godinu od 10,42%, odnosno iznosi 10.600.000,00 konvertibilnih maraka. U 2020. godini rast prihoda od poreza na plaću iznosi 3,77%, te iznose 11.000.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 14)

Prema petogodišnjem promatranom razdoblju Brčko Distrikt bilježi većinom porast prihoda od poreza na imovinu.

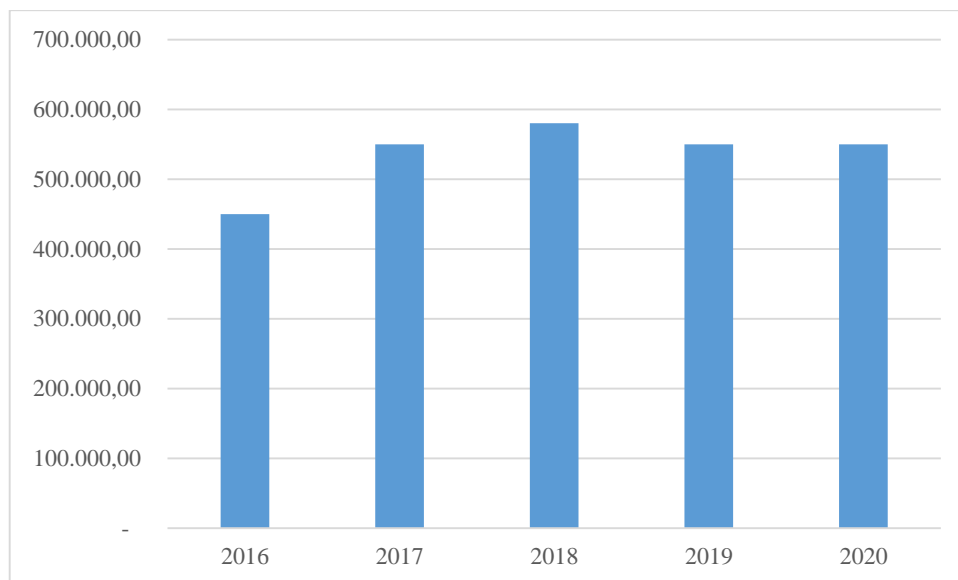
Grafikon 15. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na imovinu u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

U 2016. godini iznos prikupljenih prihoda iznosi 1.400.000,00 konvertibilnih maraka. Najznačajniji rast prihoda od poreza na imovinu ostvaren je u 2017. godini od 14,29%, odnosno novčano izraženo prikupljeni prihodi iznose 1.600.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu iznos prikupljenih prihoda je veći za 3,13% te iznose 1.650.000,00 konvertibilnih maraka. Smanjenje ostvarenih prihoda od poreza na imovinu ostvaren je u 2019. godini za

3,03% te iznose 1.600.000,00 konvertibilnih maraka. Isti iznos ostvarenih prihoda od poreza na imovinu ostvaren je i u 2020. godini. (grafikon br. 15)

Tijekom petogodišnjeg razdoblja ukupni prikupljeni prihodi od poreza na promet posebnih usluga bilježi većinom rast.

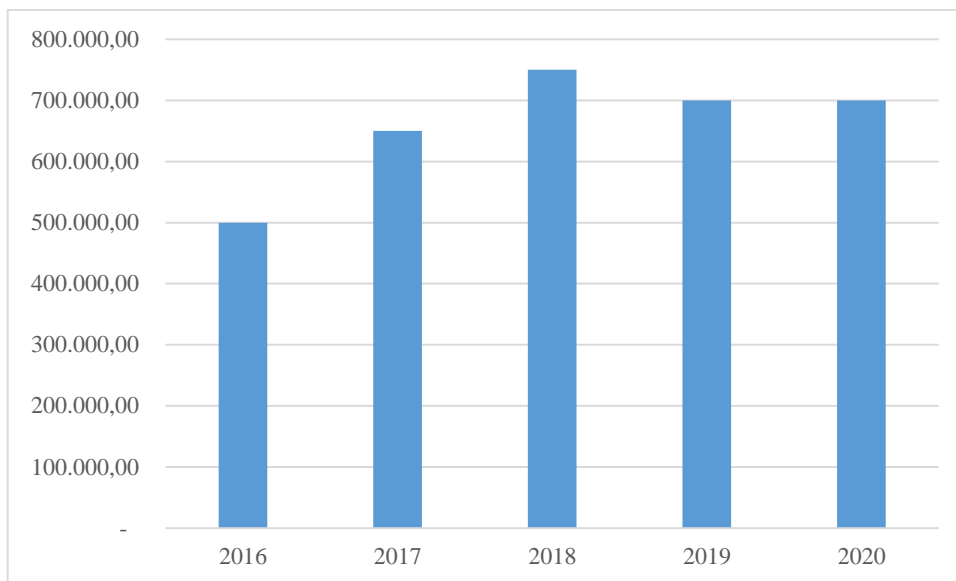

Grafikon 16. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na promet posebnih usluga u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

U 2016. godini iznos prikupljenih prihoda iznose 450.000,00 konvertibilnih maraka. Najznačajniji rast prikupljenih prihoda zabilježen je u 2017. godini od 22,22%, odnosno iznose 550.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu zabilježen je rast od 5,45%, te iznosi 580.000,00 konvertibilnih maraka. U 2019. godini smanjeni su prihodi od poreza na promet posebnih usluga za 5,17%, te iznose 550.000,00 konvertibilnih maraka. Isti iznos prikupljenih prihoda od poreza na promet posebnih usluga prikupljen je i u 2020. godini. (grafikon br. 16)

Tijekom petogodišnjeg razdoblja većinom je ostvaren rast prihoda od poreza za upotrebu dobara ili na odobrenje za korištenje dobara ili za izvođenje aktivnosti.

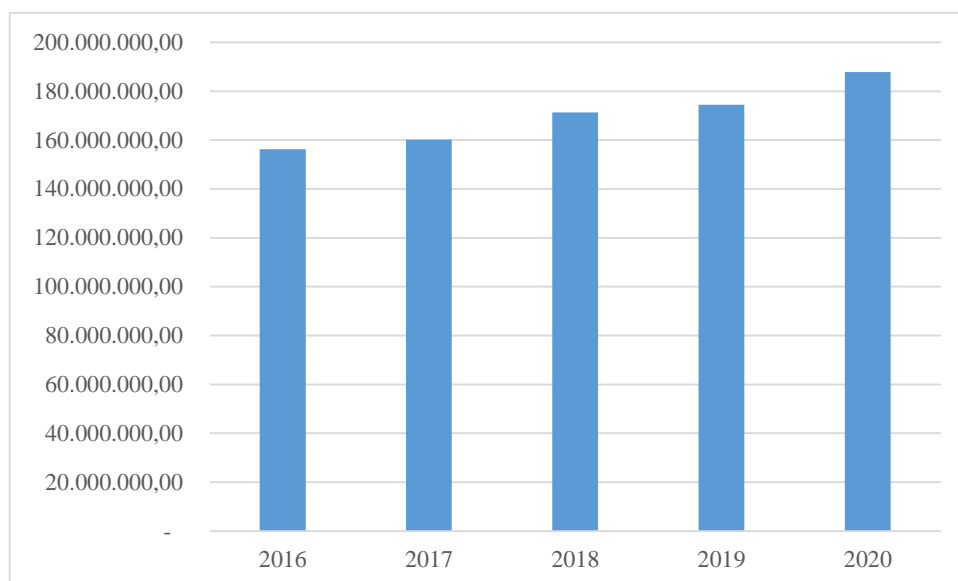

Grafikon 17. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza za upotrebu dobara ili na odobrenje za korištenje dobara ili za izvođenje aktivnosti u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

U 2016. godini iznos ostvarenih prihoda 500.000,00 konvertibilnih maraka. Najznačajniji rast ukupnih ostvarenih prihoda zabilježen je u 2017. godini od 30,00%, te prikupljeni prihodi iznose 650.000,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini ostvaren je rast prihoda od 15,38%, odnosno novčano izraženo prikupljeni prihodi iznose 750.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2019. godini prihodi od navedenog poreza smanjeni su za 6,67%, te iznose 700.000,00 konvertibilnih maraka. Isti iznos prihoda od poreza za upotrebu dobara ili na odobrenje za korištenje dobara ili za izvođenje aktivnosti ostvaren je i u 2020. godini. (grafikon br. 17)

Prihodi od indirektnih poreza, cestarina i ostalih indirektnih poreznih prihoda koji su ostvareni tijekom petogodišnjeg razdoblja bilježe konstantni rast.

Grafikon 18. Prikaz ostvarenih prihoda od indirektnih poreza u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje

Izvor: izrada autora prema Brčko Distrikt, 2016-2020

Iznos prihoda prikupljenih od ove skupine poreza u 2016. godini iznose 156.300.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini iznos prikupljenih prihoda povećali su se za 2,50%, odnosno iznose 160.200.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2018. godine iznos ostvarenih prihoda narasli su za 6,96%, te novčano izraženo prikupljeni prihodi iznose 171.350.000,00 konvertibilnih maraka. Najmanji rast prikupljenih prihoda ostvaren je u 2019. godini od 1,84% te iznose 174.500.000,00 konvertibilnih maraka. Najveći rast prikupljenih prihoda od navedene vrste prihoda zabilježen je u 2020. godini od 7,62% te iznosi 187.800.000,00 konvertibilnih maraka. (grafikon br. 18)

5. Rasprava

Bosna i Hercegovina predstavlja jednu vrlo složenu strukturu, odnosno državnu zajednicu. Sama država struktura se može podijeliti prema tri razina, a to su središnja država, zatim entitetska razina te lokalna razina. Središnju državu čine svi korisnici proračuna iz pojedinih institucija koje djeluju na području Bosne i Hercegovine. Entitetska razina vlasti se dijeli na Republiku Srpsku i Federaciju Bosne i Hercegovine, kao dva entiteta, te Brčko Distrikt koji predstavlja jedinicu samouprave. Lokalna razina vlasti uključuju sve općine i gradove s područja cijele Bosne i Hercegovine.

Proračun Republike Srpske reguliran je posebnim zakonskim okvirom pod nazivom Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 54/08). Iznos prikupljenih prihoda od poreza u Republici Srpskoj iznose oko 79% ukupnih prikupljenih prihoda za financiranje planiranih rashoda. Može se zaključiti kako su prihodi od poreza vrlo značajni za financiranje rashoda koji se plaćaju iz proračuna Republike Srpske.

Sam proračun Federacije Bosne i Hercegovine određen je Zakonom o proračunu Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 19/06). U Federaciji iznos prikupljenih prihoda od raznih vrsta poreza čine oko 81% ukupnih prikupljenih prihoda, te se time smatra kako su prihodi od poreza najznačajniji prihodi samog proračuna.

Proračun u Brčko Distriktu je također reguliran zakonom pod nazivom Zakon o proračunu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 34/08, 40/15). Na ovom području Bosne i Hercegovine je vrlo specifičan proračun jer se sam proračun Brčko Distrikta dijeli na proračun te financijske planove za zdravstveni fond i fond za nezaposlene. Sredstva proračuna iznose 86% ukupnih prihoda, dok su prihodi fondova 14%.

U Republici Srpskoj u 2016. godini ostvareni su ukupni prihodi u iznosu od 2.288.940.000,00 konvertibilnih maraka, u 2017. godini U 2017. godini ostvareni su prihodi u iznosu 2.369.635.200,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godinu iznos ukupnih ostvarenih prihoda je bio 2.4944.339.300,00 konvertibilnih maraka, dok je za 2019. godinu ostvareno 2.589.058.000,00 konvertibilnih maraka, a za 2020. godinu iznos ukupnih prihoda od poreza iznosi 2.742.021.800,00 konvertibilnih maraka. Prosječni rast tijekom petogodišnjeg razdoblja iznosi 4,5%. Iznos ukupnih prikupljenih prihoda od poreza za Republiku Srpsku se dijeli na sljedeće vrste poreza: porez na dohodak i dobit, doprinos za zdravstveno osiguranje, porez na imovinu, porez na promet proizvoda i usluga, te indirektni porezi.

Federacija Bosne i Hercegovine je u 2016. godini ostvarila ukupne prihode od poreza u iznosu od 1.440.244.102,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2017. godine sredstva proračuna su zabilježila rast od 9,07%, odnosno iznose 1.570.861.122,00 konvertibilnih maraka te namjenski prihodi u iznosu od 130.000,00 konvertibilnih maraka. U 2018. godini sredstva proračuna su porasla za 5,80% odnosno iznose 1.661.978.242,00 konvertibilnih maraka, dok namjenskih sredstava nije bilo. Pad ostvarenih prihoda u odnosu na prethodnu godinu bilježi 2019. godina u iznosu od 1,88%, odnosno novčano izraženo prihodi ostvareni iznose 1.630.671.828,00 konvertibilnih maraka, te namjenski prihodi iznose 50.000,00 konvertibilnih maraka. Značajan rast ukupnih prihoda ostvaren je u 2020. godini za 131,37%. iznos prikupljenih prihoda iznosi 3.772.947.736,00 konvertibilnih maraka, dok su namjenski prihodi iznosili 650.000,00 konvertibilnih maraka. U Federaciji Bosne i Hercegovine iznos ukupnih prikupljenih prihoda od poreza može se podijeliti na sljedeće: porez na dobit pojedinca i poduzeća, indirektni porezi koji pripadaju Federaciji, te ostali porezi koji se odnose ne posebni porez na plaću za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća i poseban porez za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća po osnovi ugovora. Također, u 2020. godini uvodi se novi porezni oblik, odnosno uvodi se obveza plaćanja doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje.

Brčko Distrikt je u 2016. godini zabilježio iznos ukupnih prihoda u iznosu od 179.990.000,00 konvertibilnih maraka. U 2017. godini iznos ukupnih prihoda od poreza bilježe svoj rast od 3,48%, odnosno iznose 186.260.000,00 konvertibilnih maraka. Za 2018. godini je zabilježen rast od 6,27%, odnosno novčano izraženo iznose 197.930.000,00 konvertibilnih maraka. Tijekom 2019. godine iznos prikupljenih ukupnih prihoda od poreza su porasli za 2,54%, odnosno iznose 202.950.000,00 konvertibilnih maraka. Najveći rast prihoda od poreza zabilježen je u 2020. godini te iznose 7,24%, odnosno iznose 217.650.000,00 konvertibilnih maraka. Iznos prikupljenih ukupnih prihoda od poreza u Brčko Distriktu za navedeno razdoblje može se podijeliti na sljedeće porezne oblike: porez na dobit pojedinca, porez na dobit poduzeća, porez na plaću, porez na imovinu, porez na prodaju dobara i usluga, porez na promet posebnih usluga, porez na upotrebu dobara ili na odobrenje za korištenje dobara ili za izvođenje aktivnosti te indirektni porezi.

Prema navedenim podacima može se zaključiti kako se postavljena prva hipoteza može prihvatiti, a hipoteza je: postoje razlike u poreznim sustavima Republike Srpske, Federacije Bosne i Hercegovine te Brčko Distrikta. Osim prema navedenim podacima, ova hipoteza može se prihvatiti i zbog složenosti pojedinog poreznog sustava entiteta i distrikta. Naime, u Republici Srpskoj porezna uprava djeluje prema načelu samoprijavlivanja porezne obveze, a

porezna uprava kontrolira kako bi prijavljivanje bilo prema zakonu, objektivno i pouzdano. Federacija Bosne i Hercegovine ima složeniji porezni sustav jer se prikupljanje poreza obavlja u deset kantona i općina, te porezna uprava Federacije služi kao prijelazni sustav od kantona i općina do entiteta.

Porezna stopa na porez na dodanu vrijednost iznosi 17% na području cijele Bosne i Hercegovine, odnosno porezna stopa vrijedi u Federaciji Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta. Porez na dobit i dohodak se plaća prema stopi od 10% koja također vrijedi za cijelu Bosnu i Hercegovinu. Prema navedenim podacima može se zaključiti kako se druga hipoteza također može prihvatiti, a ona glasi kako su porezne stope u entitetima i distriktu jednake.

6. Zaključak

Prikupljanje poreza predstavlja najznačajnije prihode za financiranje javnih potreba države. Porezi se prikupljaju još od davnina. Skup različitih poreznih oblika čini porezni sustav neke države, a porezni sustav kreira svaka država za sebe. Zbog toga, u svijetu ne postoje dva jednaka porezna sustava, ali može se reći kako postoje određeni porezni oblici koji se provode u više država na svijetu, poput poreza na dohodak ili poreza na dodanu vrijednost.

Prema prikazanoj strukturi diplomskog rada može se zaključiti kako su porezi obvezna davanja državi od strane stanovništva i poslovnih jedinica. Porezni sustav Bosne i Hercegovine uređen je Daytonskim sporazumom 1995. godine, te je time uređena podjela prema entitetima i distriktu, odnosno prema Republici Srpskoj i Federaciji Bosne i Hercegovine, te Brčko Distrikta. Federacija Bosne i Hercegovine dijeli se na dva dijela, a ti su deset županija, odnosno kantona, te osamdeset i četiri općine. Republika Srpska se teritorijalno dijeli isključivo prema općinama. Distrikt Brčko se sastoji samo od jedne općine. Dok su Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska podijeljeni na više razina, Distrikt Brčko predstavlja jedinstvenu lokalnu jedinicu koja je samouprava te ima poseban status.

Sustav je podijeljen na izravne i neizravne porezne oblike. Prikupljena financijska sredstva od neizravnih poreza se raspoređuju na sve razine vlasti prema važećim zakonskim okvirima. Time se može zaključiti kako je na području Bosne i Hercegovine neizravno oporezivanje stanovnika i poslovnih subjekata zapravo zajednički izvor prihoda.

Republika Srpska je manji entitet od Federacije Bosne i Hercegovine, te je samim time i bolje centraliziranija, a vlast je podijeljena na središnju vlast te jedinice lokalne samouprave. Federacija Bosne i Hercegovine ima decentraliziran sustav entiteta, te je sustav ovlasti podijeljen u tri razine, a to su institucije Federacije Bosne i Hercegovine te kantonska vlast i jedinice lokalne uprave. Brčko Distrikt je posebna lokalna administrativna jedinica koja posjeduje svoja vlastita posebna ovlaštenja, pod vlast Bosne i Hercegovine.

Prema istraživačkom dijelu diplomskog rada može se zaključiti kako ukupne prihode od poreza prikupljenih u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja bilježe konstantni rast, i to prosječno 4,60%. Federacija Bosne i Hercegovine također bilježi konstantan rast prihoda od poreza tijekom petogodišnjeg razdoblja, s tim da u 2020. godini bilježe rast za čak 131,37%. Brčko Distrikt isto bilježi rast prikupljenih prihoda od poreza prosječno 4,88%.

Literatura

1. Advokat Prnjavorac (2010). Zakon o igrama na sreću Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 01/02, 40/10). Dostupno na: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-igrama-na-srecu-FBiH.pdf> [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
2. Advokat Prnjavorac (2010). Zakon o porezu na dohodak Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 65/13). Dostupno na: https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon_o_porezu_na_dohodak_FBiH.pdf [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
3. Advokat Prnjavorac (2019). Zakon o porezu na dobit Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 58/2019). Dostupno na: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-porezu-na-dobit-Republike-Srpske.pdf> [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
4. Advokat Prnjavorac (2020). Zakon o porezu na dobit Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine). Dostupno na: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-porezu-na-dobit-Federacije-BiH.pdf> [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
5. Advokat Prnjavorac (2021). Zakon o porezu na dohodak Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 123/2020). Dostupno na: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-porezu-na-dohodak-Republike-Srpske.pdf> [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
6. Bedaković, M. (2017). Porezni sustav. Autorizirana predavanja sa primjerima iz prakse. Dostupno na: <https://vsmti.hr/wp-content/uploads/2017/11/Porezni-Sustav-1.pdf>. [pristupljeno 23. lipnja 2021.].
7. Čendo Metzinger, T., & Toth, M. (2020). Veleučilište Velika Gorica. Metodologija istraživačkog rada za stručne studije. Dostupno na: <https://www.vvg.hr/app/uploads/2020/03/METODOLOGIJA-ISTRA%C5%BDIVA%C4%8CKOG-RADA-ZA-STRU%C4%8CNE-STUDIJE.pdf>. [pristupljeno 27. lipnja 2021.].
8. Hrvatska enciklopedija. (2021). Daytonski sporazum. Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=14064>. [pristupljeno 25. lipnja 2021.].

9. Jašarević, F. (2019). Privredno pravni sistem i politika. Dostupno na: https://pfk.edu.ba/v2/en/studij/i-ciklus-dodiplomski-studij/iv-godina-studija/download/9961_44123eedbce3c8b6a3332b82db87564c. [pristupljeno 25. lipnja 2021.].
10. Lazović - Pita, L., & Pita, S. (2012). Institut za javne financije. Porezni izdaci u sustavu poreza na dobit: primjer Bosne i Hercegovine: http://www.ijf.hr/upload/files/file/skrivena_javna_potrosnja/lazovici.pdf. [pristupljeno 25. lipnja 2021.].
11. Narodna skupština Republike Srbije. (2016). Budžet Republike Srbije za 2016. godinu. Dostupno na: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/bud%C5%BEet/bud%C5%BEet-republike-srpske-za-2016-godinu>. [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
12. Narodna skupština Republike Srbije. (2017). Budžet Republike Srbije za 2017. godinu. Dostupno na: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/bud%C5%BEet/bud%C5%BEet-republike-srpske-za-2017-godinu>. [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
13. Narodna skupština Republike Srbije. (2018). Budžet Republike Srbije za 2018. godinu. Dostupno na: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/bud%C5%BEet/bud%C5%BEet-republike-srpske-za-2018-godinu>. [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
14. Narodna skupština Republike Srbije. (2019). Budžet Republike Srbije za 2019. godinu. Dostupno na: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/bud%C5%BEet/bud%C5%BEet-republike-srpske-za-2019-godinu>. [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
15. Narodna skupština Republike Srbije. (2020). Budžet Republike Srbije za 2020. godinu. Dostupno na: <https://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/bud%C5%BEet/bud%C5%BEet-republike-srpske-za-2020-godinu>. [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
16. Paragraf (2001). Zakon o porezu na promet Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 22/2001). Dostupno na: <http://demo.paragraf.rs/WebParagrafDemo/ZAKON-O-POREZU-NA-PROMET-SI.-glasnik-RS,-br.-22-2001.htm>. [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
17. Paragraf (2009). Zakon o porezu na nekretnine Brčko Distrikta (Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 27/2007, 52/2018). Dostupno na:

- <https://www.paragraf.ba/propisi/brcko/zakon-o-porezu-na-nekretnine-brcko-distrikta-bih.html>. [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
18. Paragraf (2011). Zakon o porezu na dobit Brčko Distrikta (Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 30/2020). Dostupno na : <https://www.paragraf.ba/propisi/brcko/zakon-o-porezu-na-dobit.html> [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
19. Paragraf (2021). Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 149/2020). Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_budzetskom_sistemu.html [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
20. Paragraf (2021). Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 149/2020). Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_budzetskom_sistemu.html. [pristupljeno 27. lipnja 2021.].
21. Paragraf (2021). Zakon o porezima na imovinu (Službeni glasnik Republike Srpske, 144/2020). Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_porezima_na_imovinu.html [pristupljeno 20. lipnja 2021.].
22. Paragraf (2021). Zakon o porezima na imovinu Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 144/2020). Dostupno na: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_porezima_na_imovinu.html. [pristupljeno 27. lipnja 2021.].
23. Paragraf (2021). Zakon o poreznoj upravi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 11/2020). Dostupno na: <https://www.paragraf.ba/propisi/brcko/zakon-o-poreznoj-upravi-brcko-distrikta-bosne-i-hercegovine.html> [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
24. Porezna uprava Federacije Bosne i Hercegovine (2006). Zakon o pripadnosti javnih prihoda Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 22/06). Dostupno na: <http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/zakoni/6c1f8-zakon-o-pripadnosti-javnih-prihoda-22-06.pdf>. [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
25. Šantić, Ž., Skoko, B., i Jerković, D. (2014). Financijsko izravnjanje u bih - izazovi i ograničenja, Ekonomska misao i praksa, (1), str. 309-336.

26. Sejmanović, J., Gligić, J. (2007). *Poreski i carinski sistem i politika*. Banja Luka: Univerzitet za poslovne studije, Fakultet za poslovne studije.
27. Skupština Brčko Distrikta (2010). Zakon o porezu na dohodak (Službeni glasnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, 2/10). Dostupno na: <https://skupstinabd.ba/3-zakon/ba/Zakon%20o%20porezu%20na%20dohodak/01B60-10%20Zakon%20o%20porezu%20na%20dohodak.pdf> [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
28. Stančić, B. (2007). Geodetski fakultet. Metode znanstvenog rada. Dostupno na: <http://www2.geof.unizg.hr/~bstancic/kiksgnh.pdf>. [pristupljeno 27. lipnja 2021.].
29. Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine . (2016). Budžet Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine za 2016. godinu. Dostupno na: <http://www.vlada.bdcentral.net/content/DownloadAttachment/?id=bbb4720c-fa0c-4821-b048-f46fcab8a418&langTag=bs>. [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
30. Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. (2017). Budžet Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine za 2017. godinu. Dostupno na: <http://www.vlada.bdcentral.net/content/DownloadAttachment/?id=b65c62f5-e484-42f4-b864-310ef75a3b47&langTag=bs>. [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
31. Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. (2018). Budžet Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine za 2018. godinu. Dostupno na: <http://www.vlada.bdcentral.net/content/DownloadAttachment/?id=7f67227c-d829-4640-8273-93cf127badd&langTag=bs>. [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
32. Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. (2019). Budžet Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine za 2019. godinu. Dostupno na: <http://www.vlada.bdcentral.net/content/DownloadAttachment/?id=a4a102ee-618d-44f9-b014-cf28e4955a41&langTag=bs>. [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
33. Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. (2020). Budžet Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Dostupno na: <http://www.vlada.bdcentral.net/content/DownloadAttachment/?id=b1873f87-917d-4572-8e2a-642a316a3182&langTag=bs>. [pristupljeno 22. lipnja 2021.].
34. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. (2016). Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2016. godinu. Dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/budzet/2016.php>. [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
35. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. (2017). Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2017. godinu. Dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/budzet/2017.php>. [pristupljeno 21. lipnja 2021.].

36. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. (2018). Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2018. godinu. Dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/budzet/2018.php>. [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
37. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. (2019). Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2019. godinu. Dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/budzet/2019.php>. [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
38. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine. (2020). Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Dostupno na: <http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/budzet/index.php>. [pristupljeno 21. lipnja 2021.].
39. Vukić, S. (2016). *Javne financije - teorija i praksa*. Orašje: Grafolade 77X7.
40. Zavod za javno zdravstvo tuzlanskog kantona (2010). Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 43/10). Dostupno na: <http://www.zjztk.ba/file/zakon-o-zastiti-i-spasavanju-fbih/39> [pristupljeno 21. lipnja 2021.].

Popis tablica

Tablica 1. Javne nadležnosti Republike Srpske prema središnjoj i lokalnoj vlasti	13
Tablica 2. Stope poreza na imovinu u Republici Srpskoj	16
Tablica 3. Javne nadležnosti u strukturi Federacije Bosne i Hercegovine prema razinama ovlasti	17
Tablica 4. Javne nadležnosti u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine	22

Popis slika

Slika 1. Uvođenje poreznih obveza tijekom povijesti.....	3
Slika 2. Organizacija Bosne i Hercegovine.....	7
Slika 3. Raspodjela indirektnih poreza u Bosni u Hercegovini.....	11
Slika 4. Podjela Federacije Bosne i Hercegovine prema kantonima.....	21

Popis grafikona

Grafikon 1. Prikaz ukupno ostvarenih poreznih prihoda u Republici Srpskoj u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine.	28
Grafikon 2. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit i dobitak u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja.....	29
Grafikon 3. Prikaz ostvarenih prihoda od doprinosa za zdravstveno osiguranje u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja	30
Grafikon 4. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na imovinu u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja.....	31
Grafikon 5. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na promet proizvoda i usluga u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja	32
Grafikon 6. Prikaz ostvarenih prihoda od indirektnih poreza u Republici Srpskoj tijekom petogodišnjeg razdoblja.....	33
Grafikon 7. Prikaz ukupnih poreznih prihoda ostvarenih u Federaciji Bosne i Hercegovine za razdoblju od 2016. godine do 2020. godine.	34
Grafikon 8. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit pojedinaca i poduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine za petogodišnje razdoblje.....	35
Grafikon 9. Prikaz ostvarenih prihoda od indirektnih poreza u Federaciji Bosne i Hercegovine za petogodišnje razdoblje	36
Grafikon 10. Prikaz ostvarenih prihoda od ostalih poreznih oblika u Federaciji Bosne i Hercegovine za petogodišnje razdoblje.....	37
Grafikon 11. Prikaz ukupnih prihoda od poreza prikupljenih u Brčko Distrikt za razdoblje od 2016. godine do 2020. godine	38
Grafikon 12. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit pojedinaca u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje.....	39
Grafikon 13. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na dobit poduzeća u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje.....	40
Grafikon 14. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na plaću u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje	41
Grafikon 15. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na imovinu u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje	41

Grafikon 16. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza na promet posebnih usluga u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje	42
Grafikon 17. Prikaz ostvarenih prihoda od poreza za upotrebu dobara ili na odobrenje za korištenje dobara ili za izvođenje aktivnosti u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje	43
Grafikon 18. Prikaz ostvarenih prihoda od indirektnih poreza u Brčko Distrikt za petogodišnje razdoblje	44